

Magyar Képzőművészeti Egyetem

Doktori Iskola

Homoerotika a 20. századi magyar festészetben

DLA értékezés

Dallos Ádám

Témavezető: Dr.habil. Radák Eszter DLA

Konzulens: Dr.habil. Csehy Zoltán PHD

Tartalom

Bevezetés.....	3
Ógörög előkép.....	4
Von Gloeden és Plüschow.....	5
Századfordulós európai párhuzamok.....	10
Mednyánszky	15
Kernstok	22
Ferenczy	30
A nemiség mitopoétikus elbizonytalanítása – Férfiasság, androgunitás El Kazovszkij művészetében	38
Halász Károly A művész teste: önreflexív body art, rítus és transzgresszió.....	42
Mestermunkáról	48
Köszönetnyilvánítás	59
Bibliográfia:	60
Képjegyzék.....	61
Életrajz	63

Bevezetés

Doktori kutatásomban a magyar képzőművészetében megjelenő nyílt, illetve bújtatott férfi homoerotikát tárgyalom. Elsősorban a magyar hagyományokban képződő férfi szexualitás képi lenyomatait vizsgálom, illetve ezek hatását saját festészeti koncepciómra. Elméleti kiindulásként a queer és body-art elméleteket használtam. Dolgozatom első szakaszában saját képzőművészeti programom origóját, a férfi aktot elemzem, gyakran szubjektív műelemzésekkel, külön koncentrálna Mednyánszky László, Kernstok Károly és Ferencz Károly fiúaktjaira. Ez az általános konkrét és metaforikus értelemben vett fiúpozíció vagyis férfiasság, illetve maszkulinitás-esszenica kardinális szerepet kap saját festészeti munkásságomban is, akár rózsaszín háttér előtt aktként szerepel, marhatetemet nyúz, bőréből vág báliruhát vagy bikával hál a képeimen látható karakter.

Ógörög előkép

Periklész Athénjában megkülönböztették a homoszexuális szerelem két fajtáját, az egyik a pederasztia, nevelő jellegű és ideiglenes szerelem volt, amikor az idősebb férfiak, a feleség mellett, egy fiatal fiút vettek maguk mellé szeretőnek, tanító szándékkal is. Ez gyakori és elfogadott volt az ókori Görögországban. A pár idősebb tagját, a szeretőt, erasztésznek, a fiatalabb tagját, a szeretettet, eromenosznak nevezték. A másik, a tiltott, az efeboszi szerelem volt, fiatal fiúk között, az efebosz azon ifjak neve, akik épp felnőtt korba léptek. Szókratész és Aristotelész is úgy ír a fiúszerelmről, mint köznapi, teljesen elfogadott dologról, hasonlóan a görög költőkhöz, akik között Vergilius is beszél a férfiak közötti homoszexualitásról. Nők közül közismert a Lesbosz szigetén alkotó Szapphó. Platon megfogalmazásában külön válik a testi szerelem, illetve a testi-lelki szerelem, amit égi szerelemnek nevezett. Az antik korokban a férfi testet önmagának szépsége miatt ábrázolták meztelenül. A görög szobrászatban Polükleitosz szobrász ideális arányokról alkotott férfi ábrázolása vált kanonikussá. Innen származik a görög építészet kanonikus szimmetriája is. Később Vitruvius római építész-mérnök hozta összefüggésbe és tekintette irányadónak a férfi test vonásait az épületek tervezésében. A görög atlétákat, szobrokon és vázafestészetben is kisebb fallosszal ábrázolták, gondolkodásukban a nyugodt állapotban lévő és kisebb méretű pénisz a szellem, az értelem győzelmét szimbolizálta a testi vágyakkal szemben. Emellett az etruszk és ógörög szatírokat mindig eltúlzott, hatalmas, meredező fallosszal ábrázolták, óriási makkal, ezzel jelenítve meg a faunok tüzes vágyait. Később a középkori ördögábrázolásokban sok elemet (szarv, fark, paták) átvettek az antik szatír figurájából. A görög mitológiában a fiatal fiút, Ganümedeszt sas alakjában szeretőjének és pohárnokának elrabló Zeusz és az Odüsszeiában Achilles és Patroklosz szerelme ismert példák a férfi homoerotika ábrázolására.

1. ábra Patroklosz bekötözi Achilles karját, Vörösalakos tondó, i.e.500 körül, Vulci
https://en.wikipedia.org/wiki/Achilles_and_Patroclus#/media/File:Akhilleus_Patroklos_Antik_ensammlung_Berlin_F2278.jpg (2022.09.21)

Von Gloeden és Plüschow

Az ógörög homoerotikus világgépet folytatva, a nyílt vágyat leképező fotográfiákat, talán elsőként a modern 19.századi Európában, 1878-as, Taorminába költözése után, Wilhelm von Gloeden német báró és unokaöccse Wilhelm von Plüschow, másik nevén Guglielmo Plüschow készített Itáliában. Guglielmo Rómában volt aktív, von Gloeden délebbre, Szicíliában, a hegyen magasodó, és Etnára néző Taorminában vásárolt magának villát, remélve, hogy a déli mediterrán klíma jótékonyan hat majd tüdőbetegségére. Von Gloeden arisztokrata volt, bárói címmel, ahol fiatal szicíliai parasztfiúkat bérelt fel, hogy pózoljanak fotómunkáihoz. Villája elhíresült orgiáiról és bacchanáliákat idéző mulatságairól.

Plüschow 1902-ben kiskorúak elcsábítása miatt börtönbe került, 8 hónapra. Irodalmi kortársát Oscar Wilde-ot fajtalankodás miatt ítélték börtönre. 1895-től 1897-ig volt fegyházban. Wilde-nak tulajdonítják, az 1893-ban megjelent, René Teleny magyar cigányzenész és Camille Des Grieux Párizsban játszódó viszonyáról írott, Teleny című pornográf homoerotikus regényt. A mű szerzősége mindmáig kérdéses. Egy másik pionír meleg férfiakról szóló regény egyébként Budapesthez kapcsolódik, Edward Prime-Stevenson, Wilde kortársa és kollégája írta 1906-ban, a magyar fővárosban megélt élményeiről szól, két meleg katona budapesti szerelméről¹. A könyv először csak angolul és németül, szűk körben volt hozzáférhető, a közelmúltban jelent meg magyar nyelvű kiadásban.

2. ábra Wilhelm von Gloeden: Nápolyi fiatalok a teraszon, 1899, fotó
<https://www.wondersofsicily.com/taormina-von-gloeden.htm> (2022.09.22)

¹ Edward Prime-Stevenson, Imre: Egy emlékirat, Napvilág Kiadó, 2021, Budapest

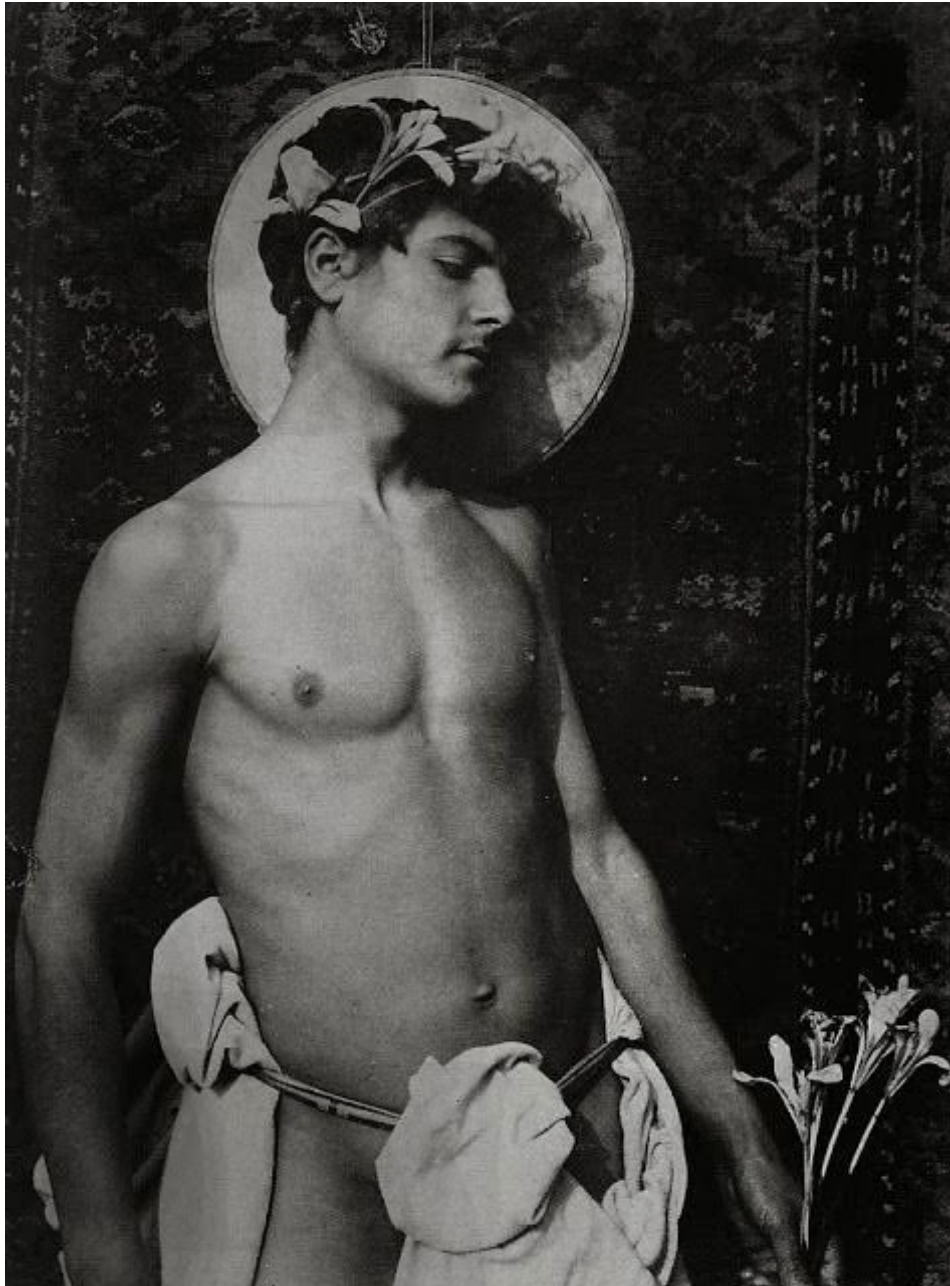

3. ábra Wilhelm von Gloeden: Két fiatal babérkoszorúval és drapériával

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gloeden,_Wilhelm_von_-_](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gloeden,_Wilhelm_von_-_Zwei_J%C3%BCnglinge_mit_Bl%C3%BCten_und_Gewand_(Zeno_Fotografie).jpg)

[_Zwei_J%C3%BCnglinge_mit_Bl%C3%BCten_und_Gewand_\(Zeno_Fotografie\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gloeden,_Wilhelm_von_-_Zwei_J%C3%BCnglinge_mit_Bl%C3%BCten_und_Gewand_(Zeno_Fotografie).jpg) (2022.09.21.)

Gloeden pirosítóval kente a dél-olasz parasztfiúk arcát, vörösre rúzsozta szájukat, szicíliai orchideákat, kecske szarvakat vagy mélyzöld babérkoszorút tett hajukba, leopárd szőrmét adott tógájuk fölé, hegyes pödrött szarvakat formált fejük tetején, mintha kéjenc szatírok lennének. A belső, vad Szicília hegycsúcsain, tengerek partján, ókori oszlop töredékek mellett készítette el fotográfiáit. Antikos kellékei legitimálták a meztelenséget, így a fotókat vásárló külföldi arisztokraták nem estek a pedofília vádjá alá. Von Gloeden nem került börtönbe élete során, de fotómunkáinak kétharmada megsemmisült. A Magyar Képzőművészeti Egyetem Könyvtárának gyűjteményében is szerepelnek Gloeden fotói, ezeket Balló Ede hozta magával olaszországi tanulmányútjáról és 1902-ben kerültek a gyűjteménybe. Egy fiatal lányt ábrázoló kép szerepelt a 2016-os Fotó / Modell című kiállításon a Barcsay-teremben, valamint a Három Grácia című, három meztelen fiút hátulról ábrázoló 1890-es fotó. A motívumot Ferenczy Károly Est című munkáiban talán közvetlenül fel is használta, erről később több szó esik majd.

4. ábra Guglielmo Plüschow: Krisztusi mártír, 1890-es évek, fotó
<https://twitter.com/whoresofyore/status/1122853038975344642?lang=ar-x-fm> (2022.09.22.)

5. ábra Guglielmo Plüschow: Akt karddal és tányérral, brokát drapéria előtt, 1890-es évek
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pl%C3%BCschow,_Wilhelm_von_\(1852-1930\)_-_n._10051.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pl%C3%BCschow,_Wilhelm_von_(1852-1930)_-_n._10051.jpg) (2022.09.21)

A német arisztokraták Itáliában készült vizuális erotikájának irodalmi párhuzama lehetne Thomas Mann, 1911-ben megjelent, Halál Velencében című novellája. Hármuk közötti hasonlóság, hogy mindhárman homoerotikus ikonográfiát használtak, a képzőművészetben és az irodalomban, Németországból Itáliába utaztak és idősebb férfiként fiatalabb fiúk váltak műzsáikká, így ezek az olaszországi utak egyfajta itáliai homoerotikus kéjutazássá váltak. A Halál Velencében önéletrajzi ihletésű novella, a híres müncheni író Ashenbach a pestis járvány alatt Velencébe utazik, ahol beleszeret a lengyel kamaszfiúba, Tadioba. Thomas Mann életművében gyakran megjelenik a férfi homoerotika, lásd Tonio Kröger, a József és testvérei.

6. ábra Silvan Mangana, Bjorn Andresen, Dirk Bogarde 1971-ben Luchino Visconti Halál Velencében című filmjében.

<https://www.theguardian.com/film/2021/mar/04/death-in-venice-review-slow-precise-beautiful-film-1971> (2022.09.21)

Századfordulós európai párhuzamok

A homoszexuális identitás új fogalom, régebbi korokban ezt hajlamnak, vonzódásnak, vétkeknek nevezték, a századforduló előtt nem létezett a homoszexuális identitás, mint kifejezés. A férfi testre irányuló vágygal teli tekintet, művészetben való ábrázolása korábban csak egy nagyon zárt kevesek számára látható világban volt lehetséges, ebben a korban a heteronormatív társadalom számára ijesztő és börtönnel büntetendő volt a homoszexualitás. Később az 1900-as évek elején már egyre kéjesebb mozdulatokban és tekintetekben kaptak kifejezést a vonzalmak.

Kenneth Clark *Az akt* című munkájában², az antikvitás és az itáliai reneszánsz férfi test ideálját a vitruviusi emberhez kapcsolta, az eszmék és az ember tökéletességének megtestesítőjéhez. Könyvében Clark nem tér ki Michelangelo, Leonardo, Signorelli homoerotikus vonzódásaira, csupán arra, hogy a reneszánszban a férfi test volt a tökéletesség megtestesítője, amit később a női test váltott fel.

Ha a szégyenérzetet összekapcsoljuk meztelenséggel³, mely szerint a férfi ruházatának elvesztésével hatalmát is elveszíti, eljuthatunk az erektált pénisz, illetve a fallosz méretének közszemlére bocsátásához, annak láthatóságához, a férfi vulnerabilitásának kifejeződéséhez. Vegyük csak az anatómia órák férfi modelljeit, akik néha akaratlan erekciót produkálnak. A pénisz láthatóságával a meztelen férfi modell a másik tekintete által válik sebezhetővé. Ezt a gondolatsort hozzákapcsolnám ahhoz a megfigyelésemhez, melyet gyakran tapasztaltam kiállítás látogatókat figyelve, mely szerint is a néző bár sok esetben zavartan tekint még a nyugalmi állapotban lefestett péniszre is, a festett erektált pénisz már indulatot válhat ki belőle, az ábrázolást előbb kapcsolhatja a pornográfiához, mint a férfi test egyik természetes napi funkciójához. A férfi testen biológialag látható a vágy jelenléte, ellentétben a női testtel.

Dolgozatom főként a magyar művészetet tárgyalja, kitekintésként, magyar kortársakkal párhuzamban, az itáliai fotográfusok mellett fontos megemlíteni további, a témába vágó európai példákat.

Angliában az 1885-től kezdve vált a fiú akt, az impresszionizmushoz köthető Henry Scott Tuke (róla később Ferenczy Károly mellett lesz még szó) központi témája. Cornwall tengerpartján élt, Falmouthban. Modelljeit kezdetben Londonból rendelte délre, később helyi halászfíukat használt portréihoz és sokalakos fürdőző kompozícióihoz.

² Kenneth Clark: *Az akt*, Corvina Kiadó, 1986, Budapest

³ Christina von Braun: *Meztelenség, szégyenérzet, férfiaság*, in: *A MEZTELEN FÉRFI Tanulmányok*, Ludwig Múzeum, 2012, Budapest, 25.o

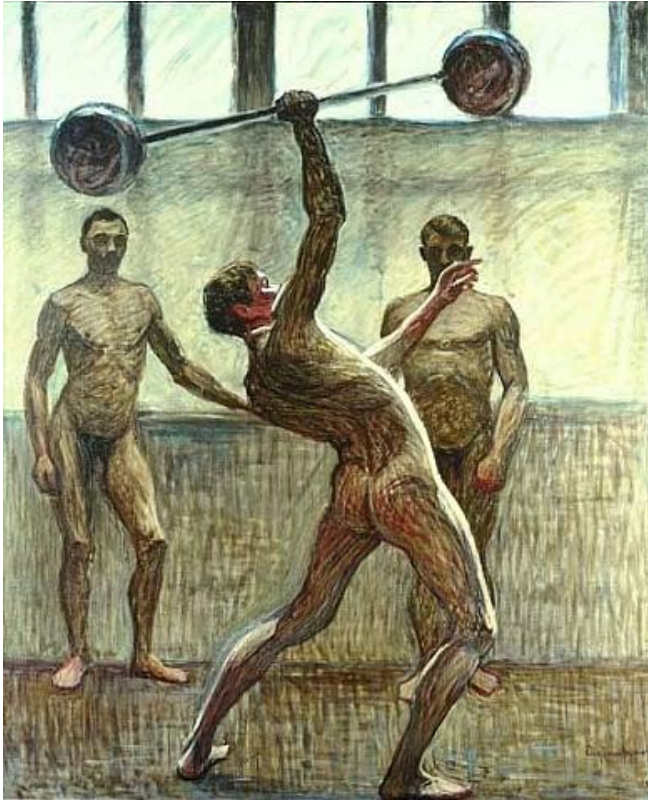

7. ábra Henry Scott Tuke: Napfürdőzők, 1927

https://www.reddit.com/r/museum/comments/w2vos2/henry_scott_tuke_sun_bathers_1927/
(2022.09.21)

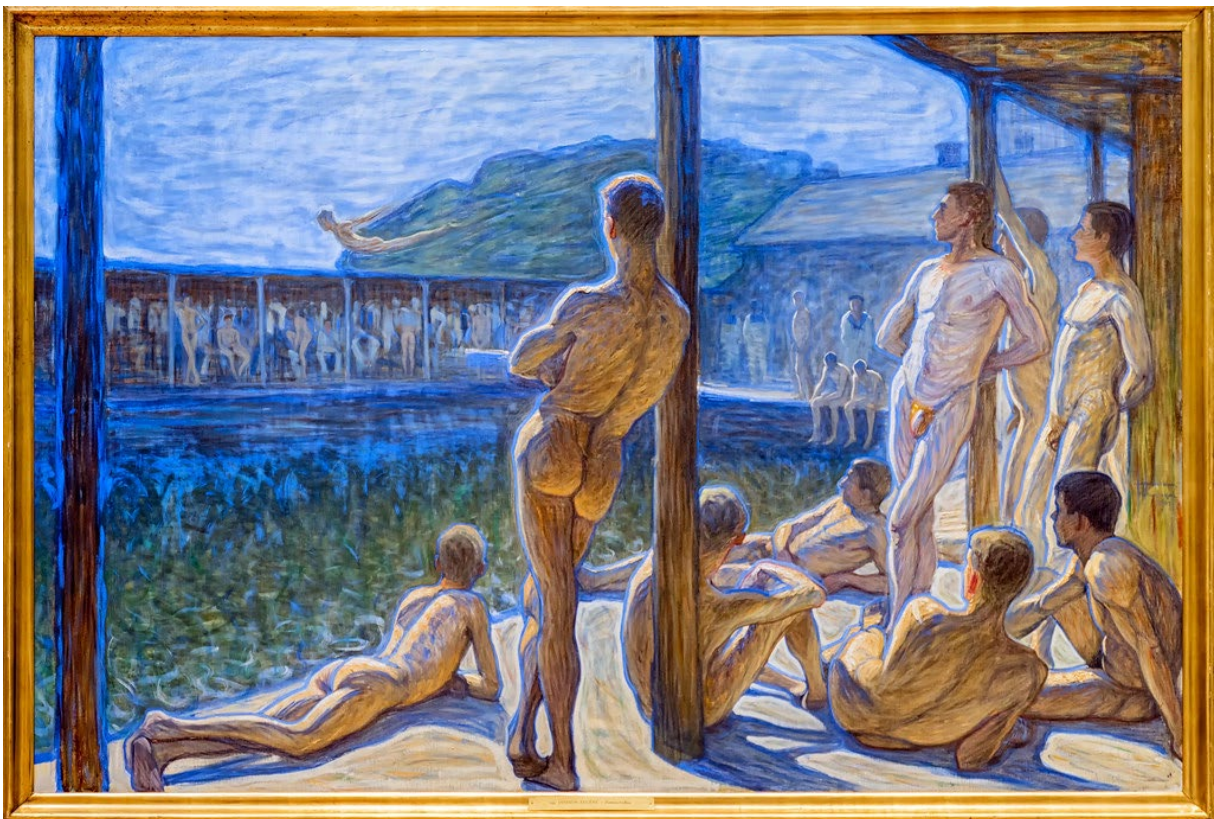
Ausztriában a századforduló után Anton Kolig festett vad expresszivitással hatalmas méretű férfi aktokat erős keveretlen színeivel, pirossal, kézzel, sárgával. Svédországban Eugène Jansson a századforduló előtt, Ferenczy kortársaként, fürdőző, birkózó férfiakat festett csoportokban, Munchhoz köthető északi melankóliával, kobalt kézzel, barnákkal.

Duncan Grant, Tuke után működött Angliában. Napjainkban került elő egy ágy alól 422 homoerotikus rajza. A mappát sokáig elveszetteknek, illetve megsemmisítettnek hitték, mivel homoszexualitás illegális volt még akkor Angliában. Duncan 1960-ban ajándékozta őket megőrzésre egy barátjának „very private” jelöléssel. A baráttól egy másik baráthoz került, majd egy másikhoz, és attól is egy másikhoz.

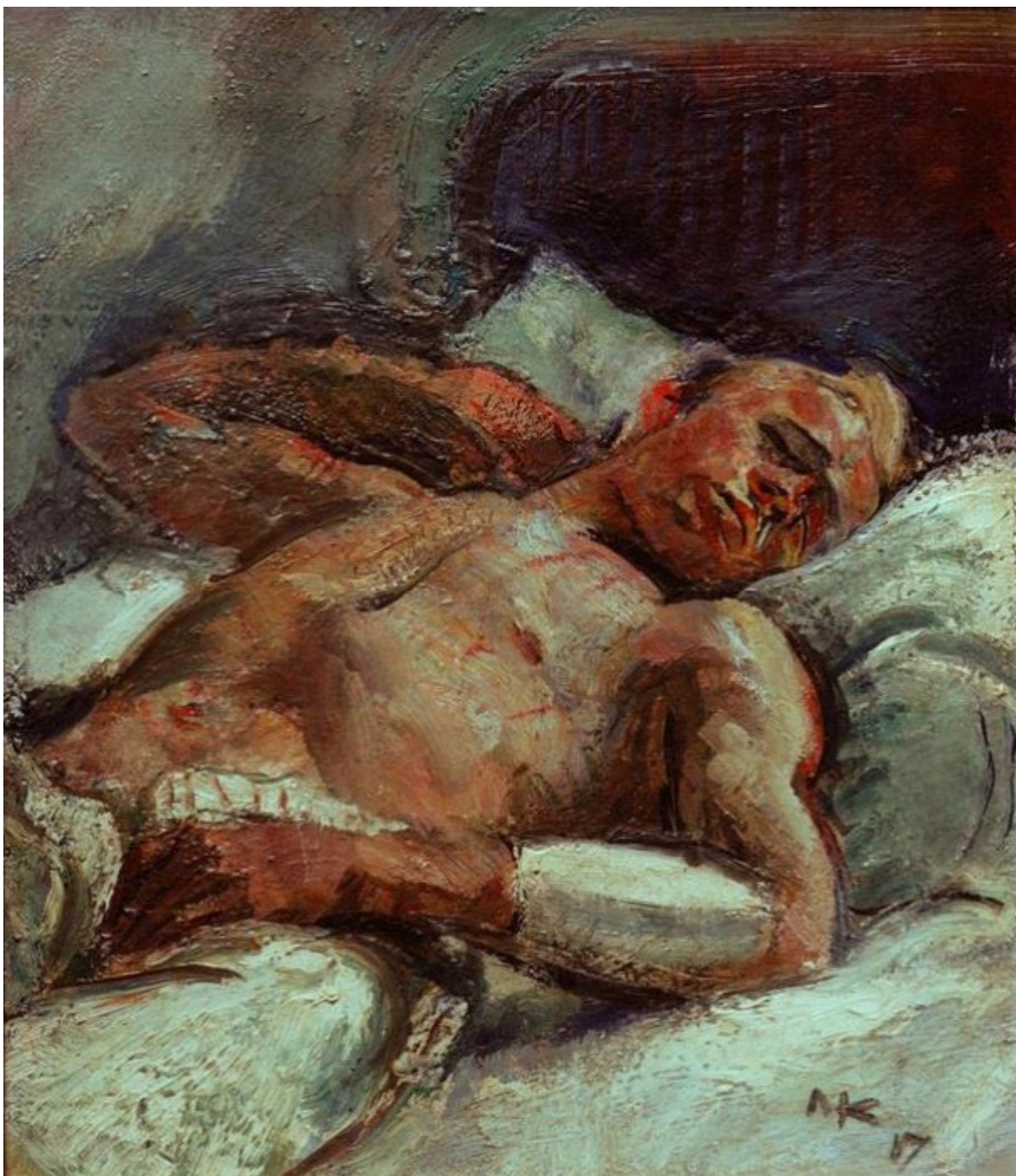
8. ábra Eugène Jansson: Súlyemelés egy karral, 1914

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ac/Jansson%2C_Eug%C3%A8ne_Fredrik_%281862-1915%29_-_Lifting_Weights_with_One_Arm%2C_-_2_-1914-.jpg (2022.09.21.)

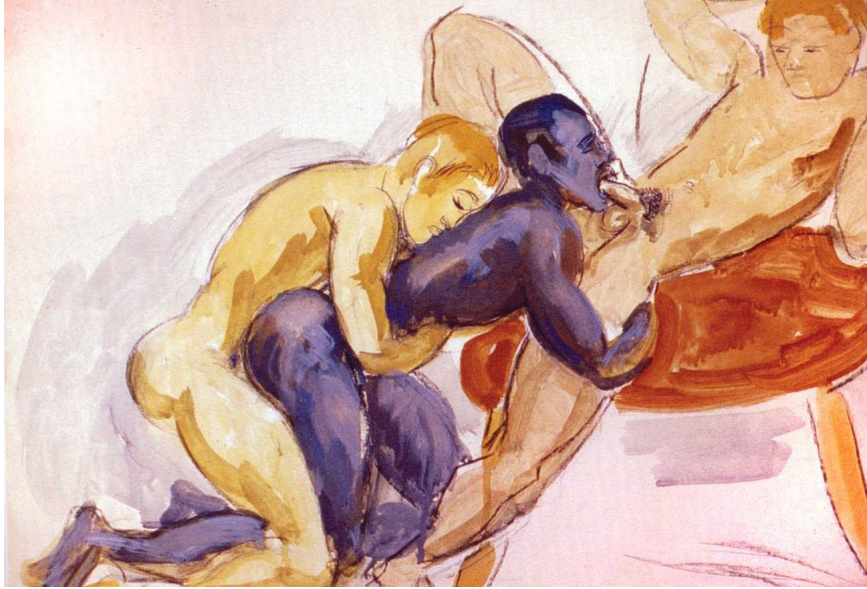
9. ábra Eugène Jansson: A tengerészek fürdőháza, 1907, Thiel Gallery, Stockholm

<https://www.flickr.com/photos/109551672@N02/20922544070> (2022.09.21)

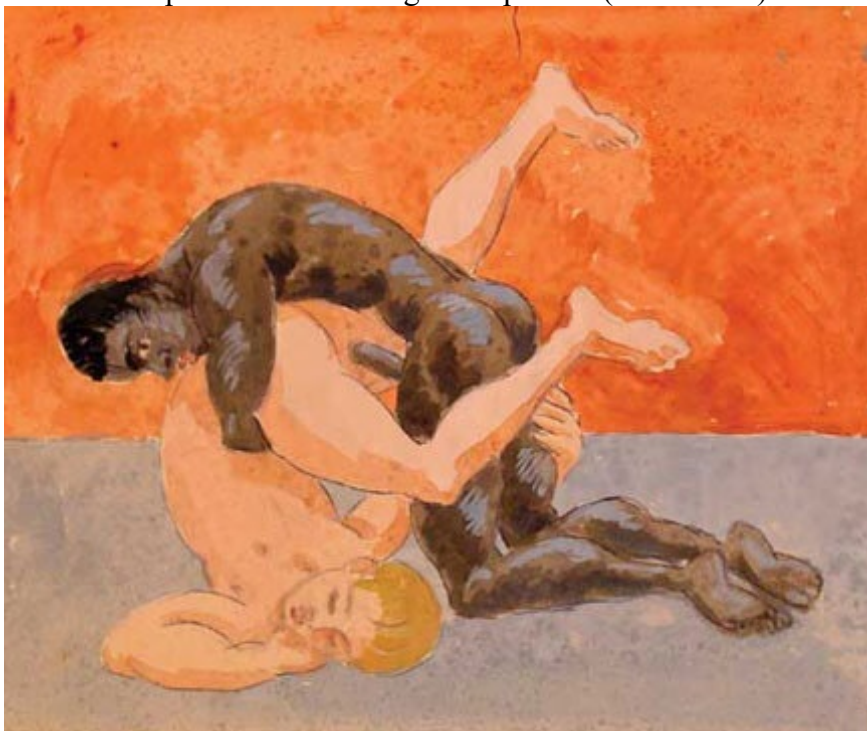

10. ábra Anton Kolig: Sebesült, olaj, vászon, Nemzeti Galéria Prága
https://www.art-prints-on-demand.com/a/anton_kolig/verwundeter.html (2022.09.21)

Duncan Grant, Tuke után működött Angliában. Napjainkban került elő egy ágy alól 422 homoerotikus rajza. A mappát sokáig elveszettek , illetve megsemmisítettnek hitték, mivel homoszexualitás illegális volt még akkor Angliában. Duncan 1960-ban ajándékozta őket megőrzésre egy barátjának „very private” jelöléssel. A baráttól egy másik barátához került, majd egy másikhoz, és attól is egy másikhoz.

11. ábra Duncan Grant: Három férfi alak
<https://honesterotica.com/portfolios/2742#&gid=2&pid=28> (2022.09.21)

12. ábra Duncan Grant: Két összefonódó alak, 12, 14 inch, 1950, toll, ceruza, akvarell papíron,
Douglas Blair Turnbaugh gyűjteménye
<https://www.leslielohman.org/exhibitions/duncan-grant-ivory-ebony> (2022.09.21.)

Mednyánszky

A magyar festészetben több példát is találunk a nyílt vagy rejtett homoerotika ábrázolására, a két legismertebb és legreprezentáltabb példa Mednyánszky László és Batthyány Gyula művészete. Festészetükben a férfi homoerotika explicit megjelenése talán a két művész arisztokrata származásához is kapcsolható. Egy főnemes esetében (Mednyánszky báró volt, Batthyány gróf), férfival hálni, vagy ezt az ábrázolást elfogadni talán könnyebb volt. A 2003-as Mednyánszky kiállítás alkalmából jelent meg Markója Csilla *Egy másik Mednyánszky* című monográfiája⁴, amely világosan irányította a figyelmet a homoszexuális perspektíva lehetőségeire. Mellettük Kernstok Károly és Ferenczy Károly műveinek elemzésével foglalkozok. Kernstok Károly esetében a szakirodalom nem foglalkozik a művek homoerotikus töltetével, ez alól kivételt képez Nádas Péter Kernstokról írott esszéje a Párhuzamos történetekben⁵.

Gloeden és Plüschow ellenében Mednyánszkyknál nincs erotika, csak szenvedés, esetleg a szenvedés erotikája. Mednyánszky béklyók közé szorított, kitekeredett cigányokat, az elsővilágháború frontjain haldokló kamaszkatonákat festett. Erősen melankolikus, depresszív alkat volt, végig kísérte életét a halál, korai szerelmei mind fiatalon haltak meg, Blazsej Ladeczky juhászbojtár 1881-ben hunyt el, 1906-ban halt meg Nyuli, azaz Kurdi Bálint, Mednyánszky legnagyobb szerelme, de fiatalon halt meg Dinda János nagyőri kocsis is. Ez a fajta szenvedéstörténet folytatódik majd, tisztán, mint egy vörös fonal, El Kazovszkij kikötözött, sziklaszirten haldokló, vérző balett táncosaiban, akikről később lesz szó.

Mednyánszkyknak egyetlen állandó műhelye Nagyőrben volt, a Magastátra mellett. Életműve nagyjából 2000 műre tehető, de vándorló életmódja miatt újabb és újabb művei kerülnek elő. Mint azt a nemrégiben egy angliai istállóban megtalált Leo Ringwald gyűjteményének szenzációja is mutatja, ez volt ugyanis az egyik legnagyobb számú, több, mint 200 művet tartalmazó magángyűjtemény Mednyánszky munkáiból⁶. Leo Ringwald trencsényi ügyvéd volt és az Osztrák- Magyar Monarchia utolsó éveiben vásárolt a festő főleg, Millet-hez és a barbizoni iskolához köthető, korai korszakából, az olajképek mellett, alak vagy táj vázlatokat, skicceket is, hogy minél teljesebb legyen a kép gyűjteményében a mester munkamódszereiről. A Ringwald gyűjteményt először Kállai Ernő Mednyánszky monográfiája említi 1943-ban megjelent írásában⁷, mely szerint több trencsényi figurális műnek ki kellett maradnia a monográfiából felvétel hiányában. Leo Ringwald 1939-ben hagyta el Szlovákiát és gyűjteményével együtt költözött Angliába.

A Ringwald-gyűjtemény és a felfedezést követő aukció kiemelkedő darabja volt Mednyánszky Szent Sebestyén archetípust idéző kikötözött férfi félaktja. Szent Sebestyén alakját gyakran használják a homoszexuális vágy reprezentálására, régi korokban csakúgy, mint napjainkban. Sebestyén Diocletianus katonája volt, akit a legenda szerint a keresztény hit térítéséért kikötöztek és halála nyilaztak. Gyakran nyitott szájjal, göndör fürtökkel, törekeny atlétaként ábrázolják, hasonlóan a hosszúhajú kitekeredett testű, keresztre feszített Jézushoz. Sebestyén esetében a nyilaknak egyértelműen fallikus szerepe is van, több oldalról érkeznek a férfi test húsába penetráló íjvesszők, aki mintha kéjes örömet lelné szenvedésében, mert a hitéért halhat mártírhalt. Így Szent Sebestyénen, mint a mára meleg toposzá vált szenten együtt érezhető

⁴ Markója Csilla: *Egy másik Mednyánszky*, Meridián, 2008, Budapest

⁵ Nádas Péter: *Párhuzamos történetek 1-3*, Jelenkor kiadó, Pécs, 2005

⁶ Markója Csilla: *Lost and found – büszkeség és balítélet*

A Ringwald-gyűjtemény Mednyánszky-képeinek felbukkanása Newburyben

<https://www.artmagazin.hu/articles/archivum/cfda1cda81dad1600118795ab540d274>

(2022.09.20.)

⁷ Kállai Ernő: *Mednyánszky*, Singer és Wolfner Irodalmi Intézet, Budapest, 1943

a törékeny érzékiség és erőszak kettősége. Sebestyén kíntása után nem halt meg, egy római asszony a házában ápolta míg felépült a súlyos sebesülésekből. Von Gloeden és Plüscow esetében is, az antik mitológia szereplők eszközök voltak, hogy kiskorú parasztfiúkat ábrázoljanak meztelenül. Hasonló eszköz volt később Szent Sebestyén, mint bibliai szent, a férfi test erotikus ábrázolásához.

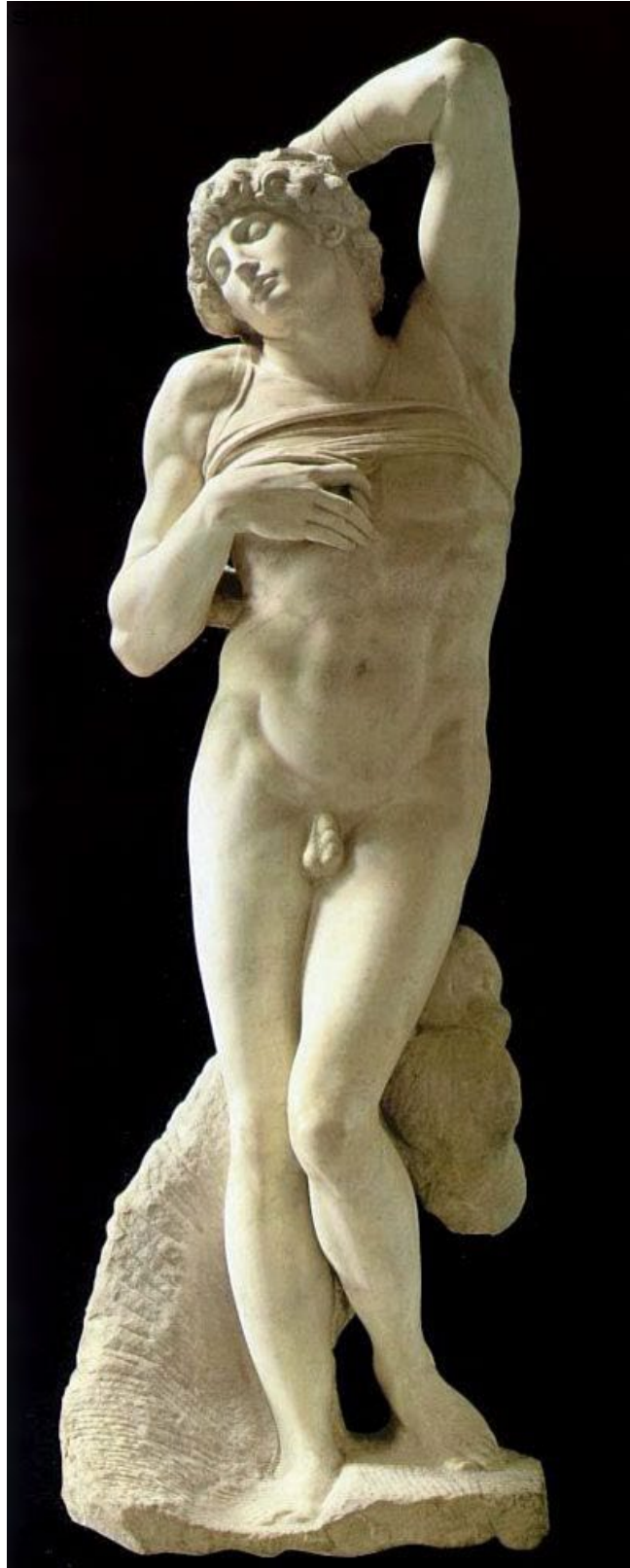

7. ábra Mednyánszky László: Férfi akttanulmány, 1985 körül
<https://www.artmagazin.hu/articles/archivum/cfda1cda81dad1600118795ab540d274>
(2022.09.22)

Mednyánszky kikötözöttjei egyenesen kapcsolhatóak Michelangelo Rabszolgáihoz vagy a keresztre feszített Krisztus ábrázolásokhoz. Michelangelo néhány Rabszolgáját a mester valószínűleg láthatta Párizsban, a Louvreban. (Két rabszolga 1793 óta a francia állam tulajdona.) A Haldokló Rabszolgája áll legközelebb Mednyánszky Kikötözöttjéhez, mindkettőjük szemei csukva, szájuk kéjesen nyitva, Mednyánszkyknál mindkét kar felemelkedik, kikötözte mindkettőt. Michelangelo alakjának egyik karja hátra feszül, másikat finoman saját szívéhez vagy mellkasához érinti, mintha a mellkasán feszülő köteleket simogatná. A két mű, a szobor és a festmény, bár Haldoklónak és Kikötözöttnek nevezik őket, inkább az orgazmus közeli extázis érzését közvetítik, mintsem a rövid időn belül érkező halál rémületét, amint azt az előbb, a kéjben szenvedő Szent Sebestyén ábrázolásoknál említettem. A fájdalomban megtalált élvezet Bernini Szent Teréz Extázisában is hasonló, amint Teréz várja, hogy az angyal az isteni arany nyílveszőjét szívébe döfje. Szent Teréz 1571-től, három évig élte át látomásaiban a szívsebzés élményét, egy angyal az isteni szeretet tüzes lándzsájával döfte át a szívét. Ha megfigyeljük a három modell arkifejezését, különösen a szájtartást, egy női, két férfi szájtartását, láthatjuk mennyire azonos testélményt ábrázol a három művész. Michelangelo Haldokló rabszolgája mellett a Barberini Faun néven ismert szatír figura, a hátra emelt karral, nyitott bordákkal és hónaljjal, de széttárt combokkal, a péniszt középre komponálva nyíltan szexualizáló hellenisztikus torzóként, az 1620-as években talált, majd erősen restaurált szobor is kapcsolható Mednyánszky Kikötözöttjéhez.

8. ábra Mednyánszky László: Rabszolga, olaj, vászon, Szlovák Nemzeti Galéria, 1890, 170x73,5cm
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e6/Ladislav_Medny%C3%A1nszky_-_Handcuffed_%28Slave%29_-_O_1531_-_Slovak_National_Gallery.jpg (2022.09.22)

9. ábra Michelangelo Buonarroti: Haldokló rabszolga, 1513-1516, márvány (Louvre, Párizs)
<https://hu.painting-planet.com/halalos-rabszolga-michelangelo-buonarroti/> (2022.09.22)

Mednyánszky férfi portréiban, mindegyik, a korai realista, a szimbolista és a macabre-i korszakában is nagyszámú fiú vagy férfi arcképet találunk. Kezdetben az ő férfijai a realitásban maradnak, izmos parasztok, földönfutók, napszámosok, bajszos, zilált, feketeszemű cigányok, erős állkapocsú csavargók. Nem a millet-i napszámosokhoz hasonló szociológiai kérdések foglalkoztatták, az ő portréiban modelljei személyiségének mélységét kutatta. Saját beteges alkatának és arisztokrata származásának az ellentétjei érdekelték, akiket együttesen „Ragadozóknak, csirkefogóknak” nevezett. 1894-ben így ír fiatalága kapcsán: „Varga Pistához mentem az Aradi utcába. Ezzel kapcsolatban elképzelttem milyen lett volna, ha teljesen fiatalként lett volna ilyen barátságom és a nagy istállóban sok fiatal kocsissal barátkoztam volna. Milyen szép emberi és festői oldala lett volna az életnek⁸. „

A Ringwald gyűjtemény Kikötözőttjét és a narancsvörös Elítélteket előlegezi a realista korszak egyik nagyméretű figuratív festménye a Térdeplő elítélt, 1880-85-ből. A témának több verziója is fennmaradt. A mester már korábban, realista korszakában is feldolgozta az elítélt, halálraítélt térdeplő fiatal fiú megfestését. Később teozófiai és alkimista tanulmányai után, ezek a kompozíciók kiegészültek halálmadarakkal, csontvázakkal. Szimbolizmushoz köthető képein Odilen Redon munkáinak hatása érzékelhető, akivel Mednyánszky személyesen is találkozott Fontainebleau-ben. Korai csoportképei közül, az 1880-85 során festett Tragédia című csoportképen is a fiatal halott férfi szépségének, tökéletes izomzata válik a kompozíció középpontjává, csukott szemei és nyitott szája, mellkasára vetülő erős fényfolt kontrasztot képez az őt körülvevő sötétebb figurákkal és homályos szobával. Ha képzeletbeli nyilakat húzunk a szereplők irányából, mind a nyolc alak fejének vagy tekintetének a vonala erre a fényes mellkasra irányulna.

⁸ Katarína Benova: Mednyánszky László és Nagyőr/ Pillantás a festő korai műveire -tekintettel a Ringwald-gyűjteményre, in: Mednyánszky, 2012, Pozsony, SOGA

10. ábra Mednyánszky László: Térdeplő
http://www.boldogsag.net/index.php?option=com_content&view=article&id=40734%3Amednyanszky-laszlo&catid=1425%3Amagyar-kepzmveszet-es-epiteszet&Itemid=1016
(2022.09.21)

11. ábra Barberini faun, márvány, kr.e. 200 körül, Glyptothek, München
https://hu.wikipedia.org/wiki/Barberini_Faun (2022.09.22.)

Kernstok

Kernstok korai, 1897-es csoportképén, az Agitátor a gyár kávéházában című festményen, ahol jutagyaáros férfiak sztrájkot készítenek elő, hasonlóan, mint Mednyánszky, előbb tárgyalt, Tragédia című képén is. Ő a két félmeztelen férfi világos bőre és a sötét bőrkantáros köpenye közötti kontrasztjával irányítja a néző tekintetét a bajszos férfi mellbimbójára, ami a kép középpontjává válik. Feltűnő, hogy a két félmeztelen férfit mennyire közel komponálta egymáshoz, egyiket a másik alá, míg a képen a többi felöltözött szereplő között távolságot tart. Kernstok korai időszakában jellemző a munkások és csavargók festése, erre az egy ideig a vele szomszédos műteremben alkotó idősebb Mednyánszky munkái is terelhettek. Művészettörténeti szempontból külön érdekesség Kernstok 1900 körül festett kisebb, a festő Mednyánszky-t műtermében ábrázoló képe.

12. ábra Kernstok Károly: Agitátor a gyár kávéházában, 1897, olaj, vászon, 169x220cm, Magyar Nemzeti Galéria, (részlet)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/10/Kernstok_Agitating_in_the_Factory_Cantine_1897.jpg/640px-Kernstok_Agitating_in_the_Factory_Cantine_1897.jpg (2022.09.22)

Horváth Béla a legfontosabb Kernstok kutató 1997-es monográfiájában⁹ nem ír nyíltan a Kernstok műveiből sugárzó homoerotikáról, viszont alaposan körbejárja, mi lehetett az oka Kernstok feltűnő, fiatal fiúk irányában tanúsított festészeti érdeklődésének. Horváth Béla levezeti, hogy Nyergesújfaluban sokkal olcsóbb volt fiúhoz jutni, modellként, mint lányhoz, és mivel Kernstok birtoka mellett volt a helyi pap birtoka, Horváth szerint a pletykák miatt kerülte a női modelleket, a kertben szaladó meztelen lovászfiúkon talán kevésbé botránkoztak meg a falusiak. Horváth Béla az Ifjak című festmény elemzésénél írja, azt a témánk szempontjából fontos bekezdést, mely szerint Kernstok egykori tanítványa, Gráber Margit vitázott

⁹ Horváth Béla: Kernstok Károly (Tanulmányok) Budapest, 1997

Kernstokkal, melyik a szebb, a fiú, vagy a lány akt? Kernstok a leghatározottabban a fiú aktot találta szebbnek, emellett foglalt állást. Ez Gráber Margit szóbeli közlése volt Horváth Bélának¹⁰.

Kernstok Károly egy másik korai, Szerelem című olajjal, valószínűleg Kisorosziban festett, nagyobb méretű festménye lappang¹¹, vagy megsemmisült, és bár heteroszexuális párt ábrázol, mégis a körülötte kialakult botrány és a kép témájának és megfestésének érzékisége jól mutatja a fiatal Kernstok testábrázolások és az erotika iránt tanúsított érdeklődését, mely a későbbi életművében csak fokozódott. A Szerelem 1899-ben készült, egy szembe forduló ülő nő, és öt arcon, vagy szemén csókoló szálkás férfi hátát látjuk. A nő telt keblekkel megadóan a kép jobb sarkában, az aktív férfi mögött. A műről csak fekete-fehér reprodukció maradt fent, így a koloritot nem érzékeljük, csupán a kontrasztokat és az ecsetjárás puhaságát, a testek pasztózus megfestését. 1900-ban Nagyváradon állítólag Schlauch Lőrinc bíboros addig nem volt hajlandó megnyitni a kiállítást, amíg a képet el nem távolították. A mű kiállítását végül úgy oldották meg, hogy egy külön fülkébe rakták, eléje egy textilt függesztettek, így csak az láthatta, aki szerette volna és a textilt elhúzta¹².

13. ábra Kernstok Károly: Lovasok a vízparton, 1910, 214x292,5cm, olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria

<https://mng.hu/mutargyak/lovasok-a-vizparton/> (2022.09.22)

A Lovasokon peloponnészoszi Árkádia lesz a Dunakanyar, Nyergesújfalu válik a gondosan kidolgozott izomzatú atléták játszóterévé, cédrusok helyett verzázöld jegenyesorral, hullámszó

¹⁰ Horváth Béla: Kernstok Károly (Tanulmányok) Budapest, 1997, 44.o

¹¹ Horváth Béla: Kernstok Károly (Tanulmányok) Budapest, 1997, 17.o

¹² Horváth Béla: Kernstok Károly (Tanulmányok) Budapest, 1997, 18.o

égei tenger helyett a Duna nyugodt víztükrével, háttérben a Börzsöny dombjaival. Halvány, vizes ultramarin lazúrokból folytatja egygyé a vizet a festő, hogy előtte a földbarnákból, okkerekéből, és tompított angolvörösből szintén lazúrosan, izomkötegeket rajzoljon fiainak. Az 1910-es, a Magyar Nemzeti Galéria állandó gyűjteményében jelenleg is kiállított óriási főművet számos egy, vagy két figurás, páros fiúakt, mint a sokáig Horváth Béla gyűjteményében lévő Ifjak 1909-ből, vagy a 1910-as Magányos lovas, előzte meg. A Lovasokon zsúfolt, meztelen férfiak alkotta kompozíciót látunk, pompás csődörökkel, félistenekkel, akiknek testét a festő összeérintette vagy csak kevés hézagot hagyott egyik-másik testrészük között. A képen lévő tizenöt férfit három csoportra osztom. A jobb oldali csoportban az ágaskodó angolvörös ló mellett zabolázza lovát széttárt lábáival, lógó heréivel a jobb szélső lovászfiú. A lovas lába lóvának lábával összeolvad, patává változtatva így a fiú lábfejét, testtartása, a felemelt kar, a másik lovászfiú felé nyitott hónalj felkínálkozó, ajánlkozó testbeszédet kommunikál a mellette már lóván ülő, amúgy őt figyelő, lovász felé. Ezt a testtartás Mednyánszky Kikötözöttjénél és Michelangelo Haldokló Rabszolgájánál is hasonló. Bal oldalon, mintha szerelmes férfipárt látnánk. Az álló férfi az ülő lovas feneké mellé helyezi kézfejét, a lovas keze mellé, aki gyengéden lehajtja fejét, közelebb hajolva álló társához. A pár mellé egy harmadik fiú is társul, lováról szemléli a két fiú közötti intermezzot, fejét a pár irányába élesen elfordítja, míg teste a lóval megegyező irányban marad. A festmény harmadik csoportját a két középen álló fiú alkotja, ők a legstatikusabbak a képen, és egyben az egész festmény fő figurái is. Egyikük, pont középen, szikáran, keresztbe tett karral lép előre, izmos vállának sarka pontosan a társa mellbimbójához ér, óriási, vastag henger alakú nyakon ülnek fejeik. A mének erőteljes kerek feneküket kaptak nagy herékkel, visszhangozzák a jobb oldalon a patásra épp ugrani készülő fiú nyitott lábai alatt kilógó heréket. A hátsó sorban három lovas vágat bele az alacsony vízállású folyóba meztelenül, nyereg nélküli lovon, mintha pásztoróra sietnének a folyó másik szigetére, ahol már várja őket egy negyedik társuk. Kernstok ismerhette a német Hans von Marées férfi aktjait és lovas csoportképeit, kompozíciós és formai azonosságok figyelhetőek meg kettejük monumentális, többalakos képein, mint az itt csatolt vázlaton, ahol előtérben a két alak, a szakállas kentaur gyengéden karolja át a feléje forduló fiatal fiút.

14. ábra Kernstok Károly: Lovasok a vízparton, 1910, 214x292,5cm, olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria , részlet
<https://mng.hu/mutargyak/lovasok-a-vizparton/> (2022.09.22)

15. ábra Kernstok Károly: Lovasok a vízparton, 1910, 214x292,5cm, olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria , részlet
<https://mng.hu/mutargyak/lovasok-a-vizparton/> (2022.09.22)

16. ábra Hans von Mareés: Cherion és Achilles, pittkréta, papír

<https://encrypted->

[tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQ0MMNliA3N_eZtelUh6hJLZjra05RpnzNPng&usqp=CAU](https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQ0MMNliA3N_eZtelUh6hJLZjra05RpnzNPng&usqp=CAU) (2022.09.22)

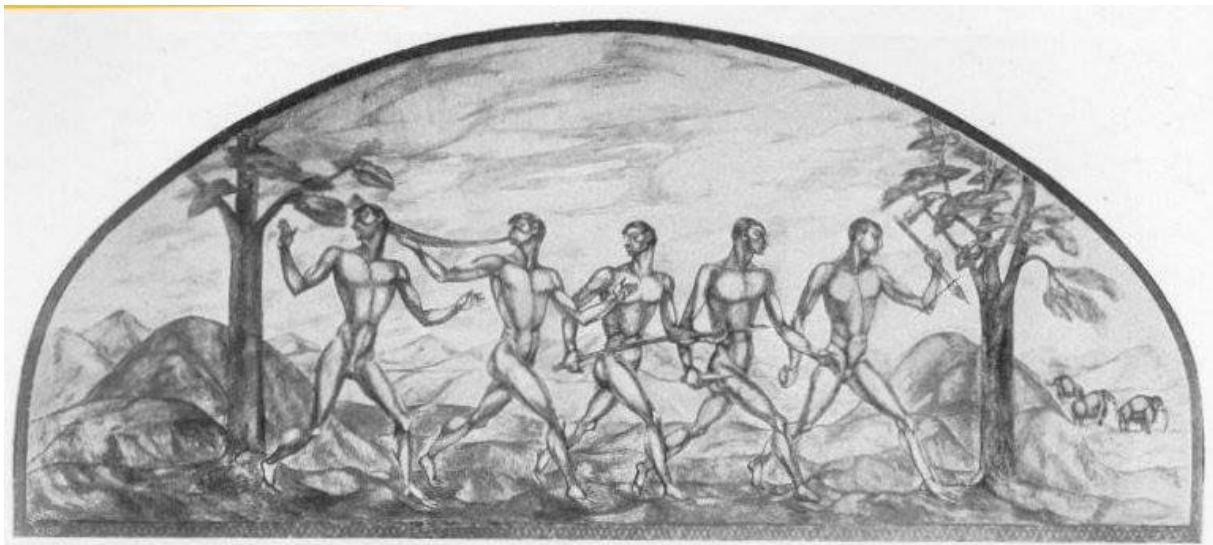
Az Ősvadászok című freskó különös történettel rendelkezik. A pannó a VIII. kerületi Dugonics utcában, a Móra Ferenc Általános Iskolában található, jelenleg nem látható, meszes fallal van lefestve, de egy gondos restaurálás után talán még megmenthető lenne. Az 1920-as években (Horthy alatt) a rezsimet megbotránkoztatva a freskó és meztelen férfiak látványa, ezért mésszel lefestették¹³. Az kérdéses számomra, hogy a freskó helyszíne, mint a kiskorúak által használt általános iskolai tornaterem is szerepet játszott-e a férfi aktok lemeszelésében. A fennmaradt reprodukció alapján a pannót kapcsolhatjuk a Lovasokhoz, mérete és monumentalitása okán. A kürtöt fújó bal oldali figura felemelt keze épp a mellette lévő lándzsás alak mellbimbója felé van komponálva, mintha simogatná társa mellkasát. Szembetűnő a figurák statikussága és a kompozíció centralizáltsága: itt kevesebb test van, és tágas nyitott égbolt. Az öt meztelen vadász csaknem ugyanolyan testtartásban, szikár izomzattal szerepel. Vékony, szálkás erősen megnyújtott alakokat látunk, nem herkulesi izomzattal bíró Ősvadászokat, hanem gyengéden szökellő Hermészeket és Apollónokat, tökéletes testű atlétákat, akik vékony, feszes combizmokkal indulnak a hatalmas, szőrös mamutok leterítésére, akik messze a kép jobb sarkában láthatóak.

Az 1910-es és a 20-as években is jellemző a férfi, ahogy a női aktok jelenléte is, bár a korábbi vad expresszionista figurák szelídülnek, újra Kernstok korai, Courbethoz köthető türelmesebb realizmusához alakulnak, az arcok kidolgozottabbak, a testek anatómiailag életszerűbbek, kevésbé megnyújtottak. Ilyen a tóparton négy kamaszfiút esőben festő Zivatar 1919-ből, ahol a balról húzott erős, hosszúkás ecsetvonások érzékeltetik a fiúkra hulló eső aranyló függönyét. A kép szerepelt a Ludwig Múzeum Meztelen férfi című kiállításán is 2013-ban, ahol új, gender nézőpontok alapján mutatták be a férfi akt változásait. A nyugodtabb realizmust szintén folytatja, a Berlinből hazatérő festő, az Ádám című fára festett képen, ahol az első embert, nem

¹³ Szerző ismeretlen <http://dugonicssuli.blogspot.com/2018/07/az-eltunt-kepek-nyomaban.html> (2022.09.20)

egy izmos, testes férfiként ábrázolja, hanem szinte törékeny, tánclépést gyakorló pubertás fiúként, arcába omló göndör fürtökkel, a Zivataron már használt, festett eső függöny, itt levélfüggöny, arany és kékes falevelek zuhataga a meztelen ifjú mögött.

Érdekes a három festő (Mednyánszky, Kernstok, Ferenczy) elbeszélések utáni karakterét összevetni. Kernstok hangos volt, remek társalgó, elbeszélések szerint csak az asztalfőre ült le, nagy nőcsábász volt, Mednyánszky vele ellentétben mélyen melankolikus, arisztokrata származása ellenére hontalan ábrázata volt, csavargói között érezte magát legjobban. A kettő mellett a harmadik pedig, a kifinomult és művelt, végletekig zárkózott Ferenczy Károly, a festőfejedelem, aki egy-egy intenzív festési periódus során hónapokra elvonult a családjától. Feltűnő, és talán fiúaktjainak is köszönhető Kernstok alulreprezentáltsága, a másik két festőhöz képest kevés könyv vagy átfogó monográfia jelent meg róla, ami már Mednyánszky és Ferenczy esetében az ezredforduló utáni években megvalósult.

17. ábra Kernstok Károly: Ősvadászok, Freskó a VIII.kerületi Dugonics utcában, (lemezelt) 1912

<http://dugonicssuli.blogspot.com/2018/07/az-eltunt-kepek-nyomaban.html> (2022.09.22)

18. ábra Kernstok Károly: Ádám, 1927, olaj, fa, 200x106,5cm, Magyar Nemzeti Galéria
Scan, Kernstok Károly, A magyar festészet mesterei, Kossuth Kiadó, 2015

Ferenczy

1912-ben Ferenczy megnézte az orosz balett Egy faun délutánja és Egy rózsza lelke című előadását Budapesten, Anna Pavlova és Vaclac Nizsinkij főszereplésében. Másnap levelet írt a szobrászatot tanuló Béni fiának a látottakról: „Én tegnap láttam Nijinszkit, a Rodin által magasztalt faun szerepben, és a Rózsza lelkében. Ez utóbbiban nagyszerű. Mint faun nem tökéletes. A görög váza stylust imitálva, annyira irtózik a nem profil pozíciótól, hogy minden fordulatot rángatva, gyorsan átfordulva csinál, mint egy gép vagy német katona. De azért vannak gyönyörű mozdulatai, s alakját kitűnően tanulmányozhattam. Teljes kitöltés mindenütt, izmos, de nem rostos. Nyakgödör teljesen vízszintes irányban az első hátságolyával. Egy kis lánc vagy szalag a nyakán teljesen vízszintesen feküdt. Hát lapos, váll nem nagyon széles, thorax domború, has gyönyörű, derék elég széles, csípő kevés, átmenet a hátból a gluteus très peu saillant. Lábak csontban, izomban roppant erősek, talp és kéz inkább rövid –kar nem valami különös... A faun délutánjában különben a nymfák egészen görög váza stylusban mozogtak, és öltöztek, de ezeket nem értem rá nézni, mert folyton Nijinszkit néztem kukkerrel, az amúgy is rövid szcénában¹⁴.” A levélben Ferenczy részletekbe menően leírja a férfi balettművész testét és azt is, hogy a női nimfák csoportjára nem figyelt, mert kukkerrel csak a férfit követte.

Ferenczy Károly esetében Passuth Krisztina tárgyalja egyes művek homoerotikáját a Nyolcak festészete című könyvében¹⁵. Boros Judit Ferenczy-kutató a 2012/13-as nagy, Nemzeti Galériában rendezett Ferenczy kiállítás katalógusában Kép és Erósz címen¹⁶, illetve A szép jegyében, Ferenczy Károly és a századvég homoerotikus esztétizmusa címen írt tanulmányokat új megközelítéssel¹⁷, mely a homoerotikus tekintetet is elemzés alá veszi. A fiatal Ferenczy római és nápolyi útja után több férfiakot festett, ennek a korszaknak a csúcspontjai az 1894-95-ös Ádám és az 1894-ben, Münchenben festett félakt, az Orfeusz. A képen feketébe hajló kékes lombkorona sötétjéből kecsesen bukkan elő, hosszú nyakát hangszerén nyugtató, göndör fürtű ifjú, mélyvörös kelmét derekára csavarva, hátul rigó hallgatja játékát. Ferenczy elhagyja a klasszikus Orfeusz ábrázolásokat ismert attribútumát, a lantot, helyette egyfajta magyaros Orfeuszt kreál, hegedűvel. Az erdő lombjainak kezelése nyugodt, szürkés és kékjei előlegezik a későbbi, Ferenczy általa oly kedvelt zöldek, mint a nedvzöld, zöldföld, jégzöld, arzenálját, melyeket Nagybánya erdősegeihez, már gyorsabb ecsetmozgással festve, oly sokszor használt. Az Orfeusszal lezárultak Ferenczy mitológiai témájú képei, ezután csak biblikus vagy realista képek következtek.

¹⁴ Boros Judit: Kép és Erósz. Ferenczy Károly utolsó festői korszaka, 61.o, in: Ferenczy Károly gyűjteményes kiállítása, MNG, Felelős Szerkesztő: Kárai Petra, 2011

¹⁵ Passuth Krisztina: A nyolcak festészete, Corvina Kiadó, 1967, Budapest

¹⁶ Boros Judit: Kép és Erósz. Ferenczy Károly utolsó festői korszaka, in: Ferenczy Károly gyűjteményes kiállítása, MNG, Felelős Szerkesztő: Kárai Petra, 2011

¹⁷ Boros Judit: Ferenczy Károly és a századvég homoerotikus esztétizmusa

<https://www.artmagazin.hu/articles/archivum/79e20b3f39f0f6b0cd7d14ec7001c823> (2022.09.21)

19. ábra Ferenczy Károly: Orfeusz, 1894, olaj, vászon, 98,2 × 117,5 cm, Magyar Nemzeti Galéria

<https://mng.hu/app/uploads/2019/11/224163.jpg>, (2022.01.18.)

Ferenczy több művében, de leglátványosabban a nagy bibliai témájú sorozatában, látható, amint a fiatal, pucér, vagy félmeztelen, szemérmét eltakaró fiút a festő gyakran az áldozat szerepébe helyezi, mellé pedig egy idősebb, szakállas férfit társít, aki elkövetheti az áldozaton az erőszakot. A Józsefet eladják testvéreiben, a főalak a kamasz József, akinek alakjához a festő fia, a 15 éves Valér állt modellt, aki törekenységével és fehér bőrével kiemelkedik izmoskarú, barna bőrű testvérei közül. Vegyük csak Kernstok korábban tárgyalt Szerelem képét, ahol a férfi és nő aktusában, a férfi bőre sokkal sötétebb tónusú, a női bőr fehér. Ez gyakori hasonló ábrázolásoknál, a napon edzett, földéken dolgozó férfi sötétebb bőrét kontrasztba állították a konyhában, vagy a házban napfénytől védett asszony vagy leány hófehér bőrével. Ferenczy ezt a kontrasztot a fehérbőrű pubertás, félmeztelen József és érett, sötétbőrű férfi bátyjainak bőrei között használja fel. A József mellett ide illik, a több verzióban megfestett A tékozló fiú és Az Izsák feláldozása. Ferenczynél jellemző, mind a többalakos kompozícióinál, mind a portréknál, vagy aktoknál, hogy több, ugyanolyan méretű vázlatot készít egy témáról, a vázlatokat pedig szinte a kész művel azonos készültségi fokon fejez be, ilyen A tékozló fiú is, mely témáról több előkészítő verzió maradt ránk. Első kérdésünk az lehetne, hogy miért ábrázolta a festő, egy pubertás, falloszát kezeivel takaró, szegyenkező, meztelen fiúval a történet főszereplőjét? Hogy tudná a család egész vagyonát eltékozolni egy tizenöt, tizenhat éves forma, épp az élet kapujába kilépő fiú? A kép másik, bal oldalán, ülve maradó apa, megbocsátása jeleként karjait kinyújtja, fia felé, nagy tengerkék köpenye és a meztelen kamasz hús színe világít ki a zöld lombok háttéréből.

20. ábra Ferenczy Károly: Józsefet eladják testvérei, 1900, olaj, vászon, 192x229cm, Magyar Nemzeti Galéria

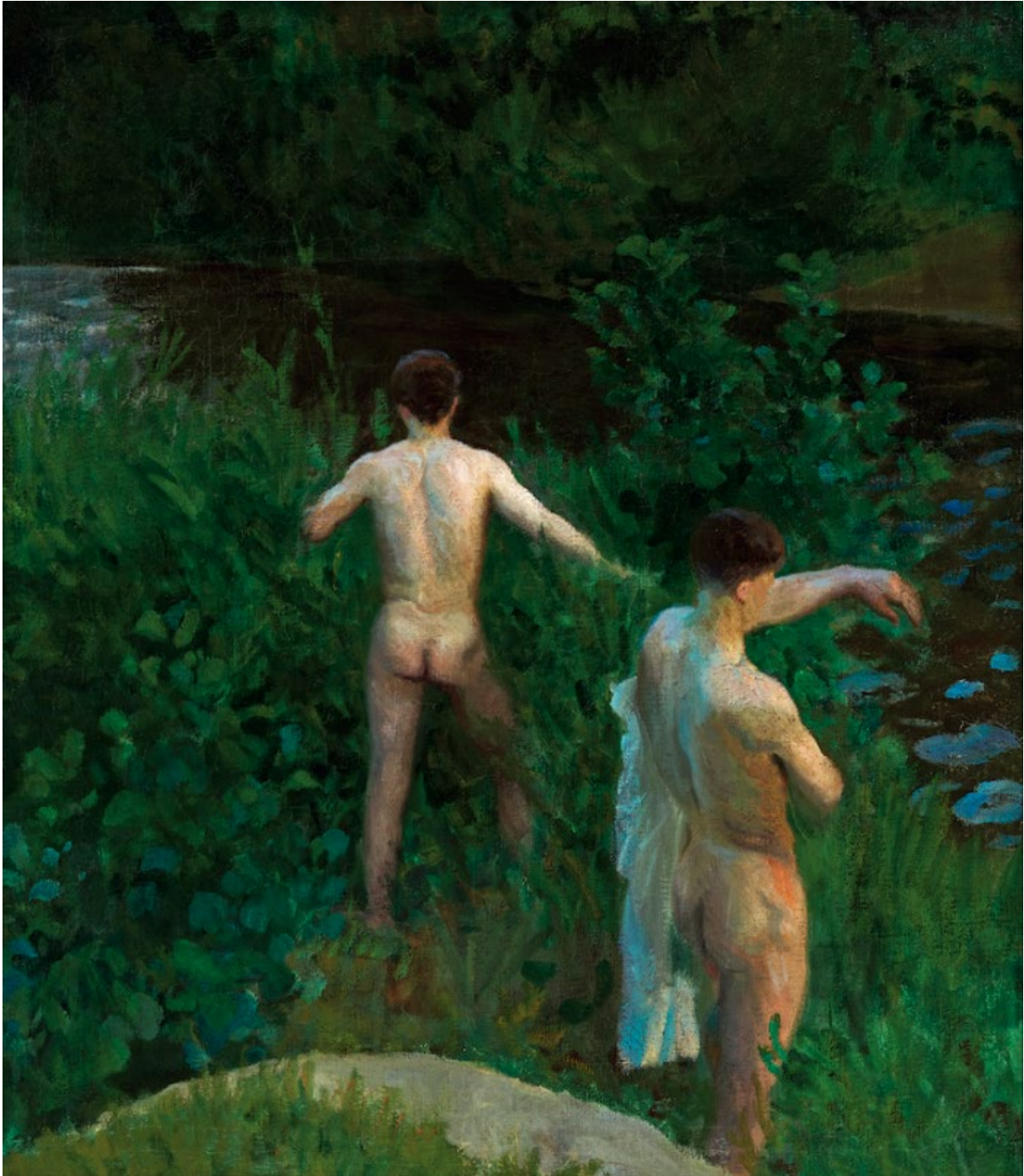
<https://mng.hu/app/uploads/2019/08/221061.jpg>, (2022. 01.18.)

21. ábra Ferenczy Károly: A tékozló fiú, (vázlat) helye jelzés nélkül
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/56/Ferenczy_The_Prodigal_Son_Returns_1908.jpg,(2022.01.18.)

Hasonló, az aktív vadász és az általa kiszemelt passzív vad szerepleosztás érezhető az 1902-es Fürdőző fiúkban is, ahol két fiú fürdőjelenetét láthatjuk: a kisebb kamaszfiú, Venus Pudica testtartásban, szemérmét egyik kezével eltakarva, másik kezével felsőtestét, bordakosarát védelmezi, miközben óvakodva tekint le, a vízből épp kimászó, sötétebb bőrű és szálkás karizmaik megfeszítő nagyobb fiúra, mintha veszélyt sejtene. Az idősebb fiú egészében állatias, akár egy vízből épp kimászó vadállat, nád közül hirtelen előbukkanó, csillogó páncélú aligátor is lehetne, aki már a folyóból kiszemelte könnyen elejthető áldozatát.

Ferenczy napos képeiben gyakran kihasználja a sárgák és kékek komplementerét, ahol az égszín és a halvány tengerkék mellett a lemenő Nap telt nápolyi sárgájával festi meg a test tömegének kontrasztjait. A testen is kékek az árnyékok, a hús többi része sárga. Kezeknél vagy arcoknál, a sárgán, mint testszínen a halványkéken megfestett erek teszik élővé az adott testrészt. Ilyet látunk az Est különböző változataiban, ahol kék reflexekkel kapcsolja a test egészét a folyó színéhez. Az egyik legszebb sárga-kék pár az első számúnak nevezett Cigányok című képen van, ahol a lány sötétsárga bőre és ultramarin leomló szoknya és mellény kékes robbanásával érvényesül az igazi színerő. Az angol Henry Scott Tuke (1858-1929) és Ferenczy homoerotikus töltetű képei párba állíthatóak. Nemcsak a fiatal fiú akt, mint téma miatt, hanem a napfény miatt is. Míg Tuke a saját természeti környezetébe, a dél-angliai Cornwall vakító fehér szikláira vagy a homokos strandokon kitekeredve meztelenül fekvő vagy a vízből épp kijövő, pásztoróra előtt álló modelljeit, addig Ferenczy a magyaros tájba, Nagybánya vagy Szentendre május idején tapasztalható méregzöld erdőibe, két patakok mellé helyezte férfit. Ferenczy Tuke képeit akár láthatta is Londonban, ugyanis gyakran töltött egy-egy hetet Londonban, Párizsban, Münchenben múzeumokat tanulmányozva.

22. ábra Ferenczy Károly: Esti fürdés, 1906, olaj, vászon, 110x94 cm, helye jelzés nélkül
<https://www.artmagazin.hu/app/archive-pictures/ferenczy.png> (2022.01.18.)

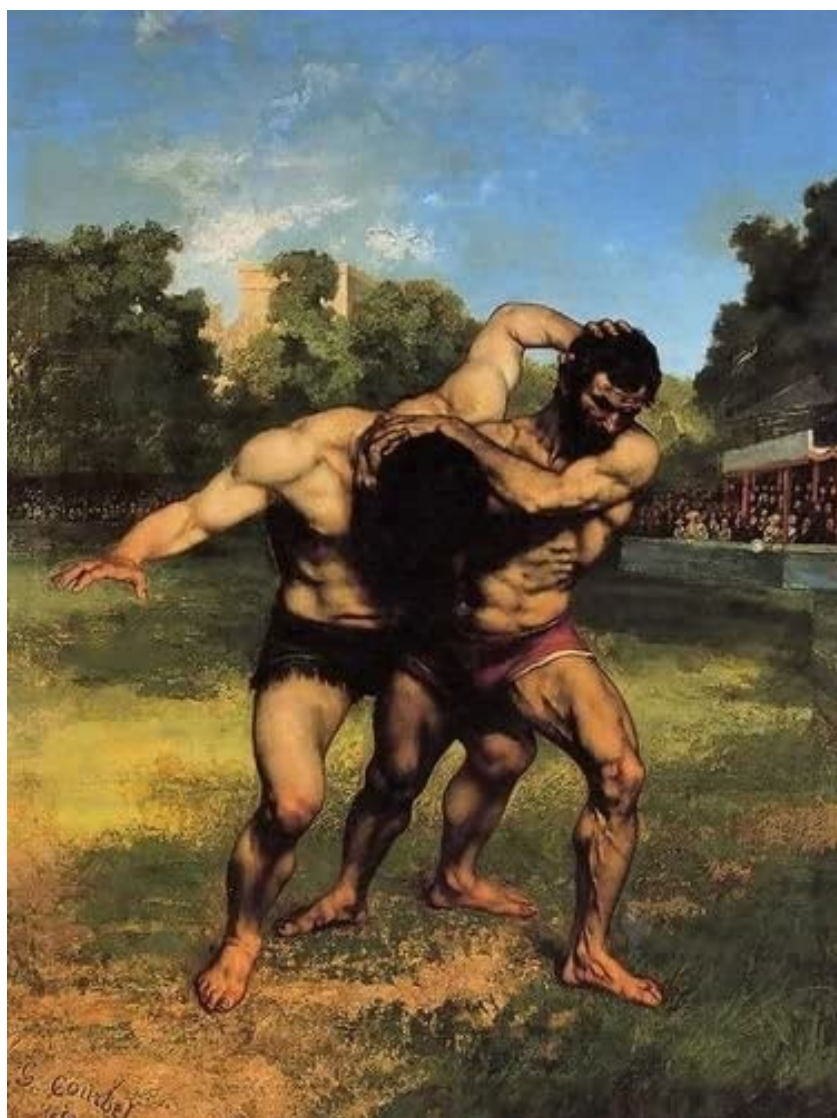

23. ábra Henry Scott Tuke: Füüdözö csoport, 1914
<https://queerkernow.co.uk/henry-scott-tuke-1858-1929/> (2022.09.22)

Az 1912-ben festett Birkózók, pár éve, a Mednyánszky-nál említett Ringwald gyűjtemény része volt és 2009 szeptemberében került aukcióra Donningtonban, ahol a szignó ellenére csak közép-európai festő műveként indult. Leo Ringwald férfi test irányában tanúsított érdeklődését mutatja, hogy Mednyánszky Kikötözöttje és Ferenczy Birkózói is birtokában voltak, de arról, hogy került a kép a gyűjteménybe, nincs információ. Szintén kérdéses és nincs rá bizonyíték, hogy Ferenczy látta-e vagy a mű megfestésére hatással volt-e Hatvany Ferenc gyűjteményének egyik ékköve, Courbet Birkózók című hatalmas vászna, kirobbanó izomzatú, szőrösmellkasú férfiaival. Hatvany gyűjteményét 1937-es, magyarországi látogatása során Thomas Mann is megtekintette. Ferenczy Birkózóinál tüzes kék, leomló drapéria uralja a kép háttérét, amely kékből plasztikusan bontakozik ki a férfi testek sárgás hús színe, izmaik hullámzása. Kernstokhoz hasonlóan Ferenczy is összeérintette a két férfi testét, lábfejük, térdük keresi a másikat, karjaik egymás fejét fogják, tekintetük is összeér, amint összeszedik erejüket a hamarosan induló viadalhoz.

24. ábra Ferenczy Károly: Birkózók
<https://www.kieselbach.hu/alkotas/birkozok-1912> (2022.09.22.)

25. ábra Gustave Courbet: Birkózók , 1853, 252x198cm, olaj, vászon, Szépművészeti Múzeum
<https://www.amazon.ca/Gustave-Courbet-Wrestlers-72x96-Kitchen/dp/B00G2MR0NK>
(2022.09.23)

A nemiség mitopoétikus elbizonytalanítása – Férfiasság, androginitás El Kazovszkij művészetében

„Szerintem a képekhez nem jutunk közelebb az alkotó megismerése által. De egy emberi karakter megismerésében új szempontokhoz juthatunk. Először azt kell megemlítenem, hogy mi az, ami engem meghatároz, illetve meghatározott a kezdet kezdetén. Az esetem eléggé különleges, sok szempontból arra épül az életem, amivel együtt születtem, arra a tényre, hogy transzszexuális vagyok. Mégpedig abból a fajtából, ami egyáltalán nem látszik. A magát nőnek érző transzszexuális tökéletesen látható, sőt feltűnő, mert a mi kultúránkban a "nőség" mindig megmutatja magát. A szépség, a kép vonzásához van köze, olyasmi, ami esztétikai tárgyként is aposztrofálódik. Az én helyzetem más, mert egy számomra furcsa "női" testben élő férfi vagyok, s hogy a dolog még bonyolultabb legyen, olyan homoszexuális férfiember vagyok, aki számára a vonzerőt a nagyon lányos, fiatal fiúk jelentik, akiket én tulajdonképpen nőknek látok, és mint nőket szeretem¹⁸.”

Mozgás nélküli, meztelen fiú teste az érintés által a szépség torzóiává válnak. Kazovszkij folyamatosan díszíti modelljeit –tárgyait-, de ugyanakkor a díszítéssel, szalagozással meg is kötözi azokat. A kötözés mozdulatlaná teszi, fájdalmat okoz, a díszítés viszont csábítóvá, széppé tesz és gyönyörködtet. A tehetetlenségből fakadó indulat és a szeretet egy pontra is irányul, a fiú felé. El Kazovszkijnál riktán jelenik meg a pénisz ábrázolása, legtöbbször csak a felsőtest meztelen, alsótestét drapéria, görögös tóga takarja. Hagyatékában csekély számban, de találni, olyan, a meztelen görög férfi szobrok rendszerébe illeszkedő fiú/férfi akt vázlatokat /ceruza, toll rajzok/ ahol az aktok teljes aktok. Ők a főmotívumok tóga nélkül, pénisszel. Az egyik tollrajzon a fiúnak arca van, hónalját védtelenül hagyva, feje mögé emelt karjával. Ezek a rajzok talán konkrét válaszok, a Kazovszkij által oly kedvelt Mednyánszkynak, és az ő kikötözött Rabszolgáinak. Rajzaiban a hónalj, a bordák felnyitásával és a felnyújtott karral, támadás esetén a test védtelen, nem tud karjaival visszatámadni, így passzív állapotba kerül, kitéve egy lehetséges aktív támadó kényének. (Michelangelo Haldokló Rabszolgája).

„E. K. Az első igazi szerelemhez hasonló élmény tizenhárom-tizennégy éves koromban ért, Rimbaud és Verlaine verseit olvasva rájöttem, hogy ezek egy szerelem lenyomatai.

R. E.: Ettől kezdve azonosultál Verlaine, az idősebb homoszexuális férfi szerepével?

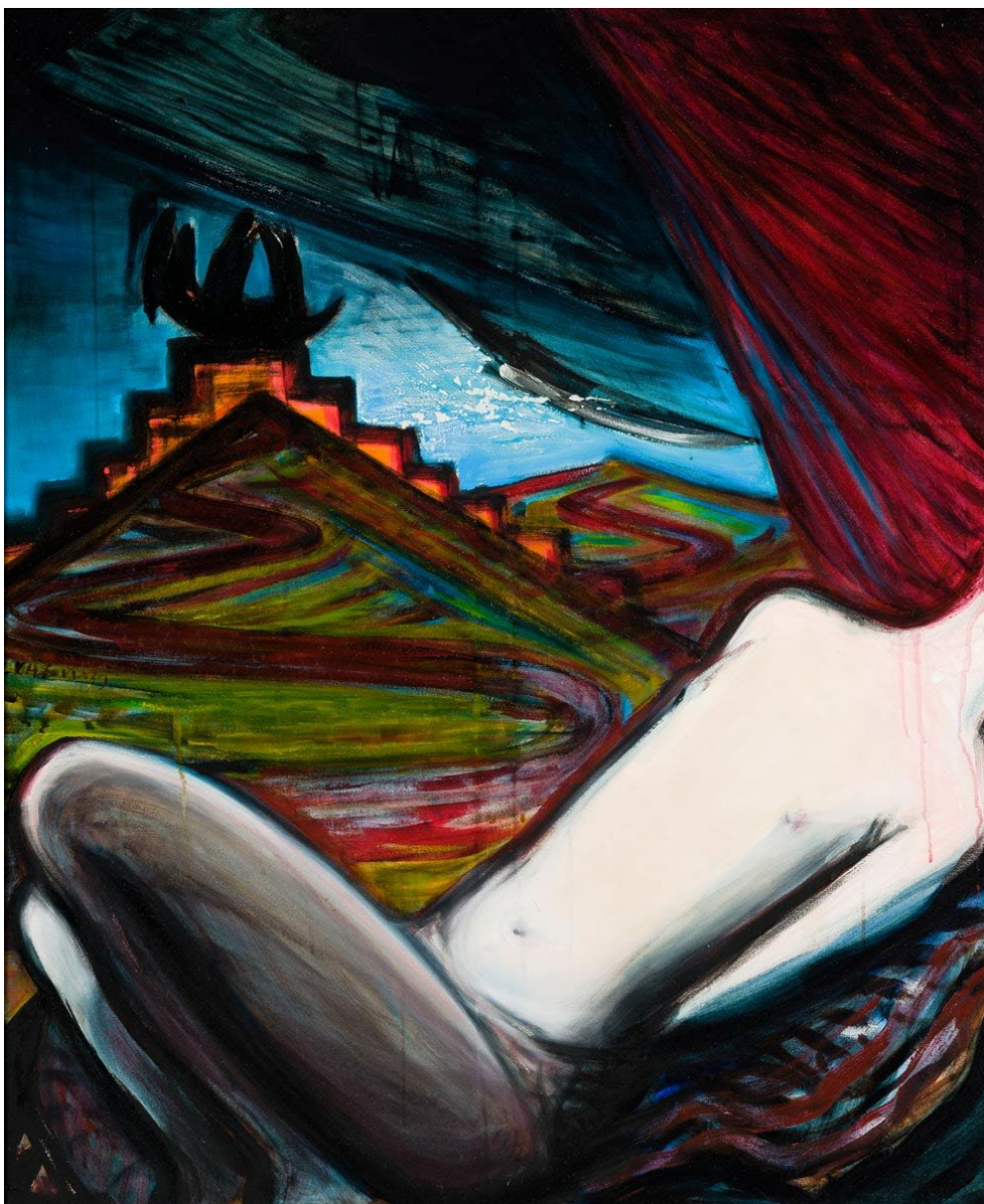
E. K.: Valójában már sokkal korábban: mindig is Verlaine voltam Rimbaud-val szemben¹⁹.”

¹⁸ Váradai Júlia: Csillapíthatlan kíváncsiság- (El Kazovszkij festő)

https://magyarnarancs.hu/film2/csillapithatatlan_kivancsisag_el_kazovszkij_festotilde-52886
(2022.09.20.)

¹⁹ Rádai Eszter: „Arra vágytam, hogy »normális« homoszexuális férfi legyek”

<https://elkazovszkij.hu/intervju/nyomtatott/1070/radai-eszter-arra-vagytam-hogy-normalis-homoszexualis-ferfi-legyek-/index.html> (2022.09.20)

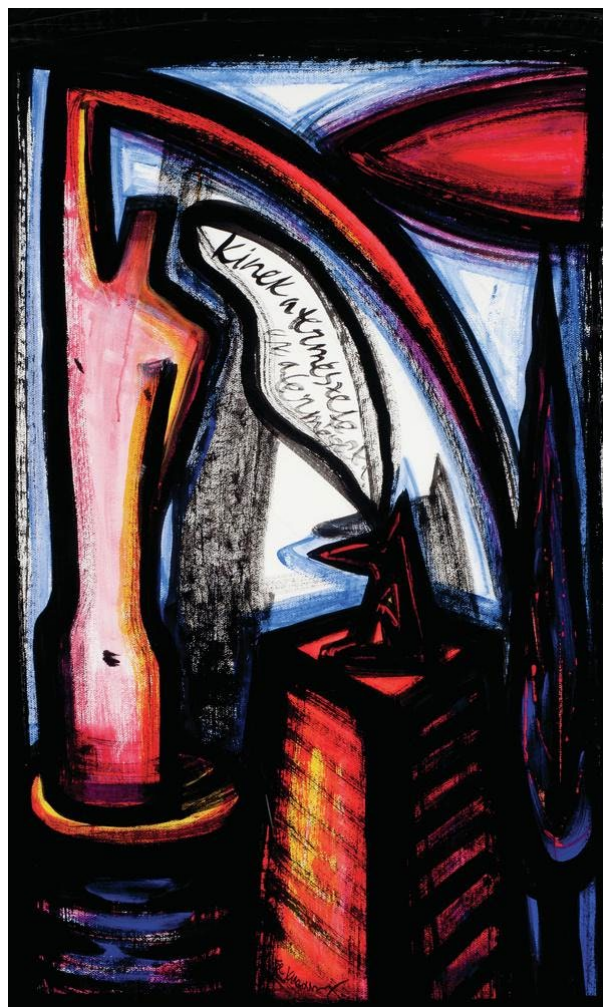
26. ábra El Kazovszkij: Izsák feláldozása

<https://hu.museum-digital.org/singleimage?imagenr=40352> (2022.09.22)

Kazovszkij Izsák feláldozása Rembrandt-parafázis, olyan ritka munkák egyike, ahol a fiú teste nem statikus, hanem húsból, puha formákkal áll össze. A szikár fiútestek máshol olyan kemény, a formák megingását vagy hullámok nélküliségét tagadó, átmenetek nélküli, geometrizáló elemekből épülnek fel, mint a sarló, a kasza, vagy a háromszög alakú, élesen égbe törő hegyek. Kazovszkij az őszibarack húshoz hasonlította a fiúk húsát. Ha összekötözöm, a hús ugyanúgy kibuggyan a béklyók közül, mint az összekötözött őszibarack húsa. Itt a lefejezett fiúnak gömbölyded hasa és köldöke van, mellbimbója duzzadt, mint a fiú kamaszkor első biológiai változása a testen. Az eltárgyasítás kegyetlen, a fehér testű fiú feje már kép határainak kiszabásával levágásra került, nyaka és mellkasa már a kés sújtását várja. Hátul a hegyen csúcán, örület szélén libikókázó, feldobott lábú kutya. Ez a kutya-farkas férfias, ragadozó jellege van, mégis vágyakozó és elvagyódó is egyben. A farkas mellett mindig jelen van a szépség is, a fiú is, hattyúként, balerinaként, vagy megkínzott, farkas által dézsmált test darabként. Ez a fiú néhol fenyegetően a farkas fölé magasodik vagy összekötözve, a halál szélén áll. A torzová csonkított test, a vágy tárgya. Ezek a fiúk mindig próbálkoznak kiszabadulni,

kinyúlni önmagukból, ki akarnak törni kötelékeik közül, a ragadozó ellentétben a testdarabokkal, mindig egyhelyben ül. Csak lesi a szépség kétségbeesett próbálkozásait a szabadulás felé.

„Mert gyerekkorom óta meggyőződésem, hogy leginkább arra való az ember, hogy kínozható legyen. Végtelen sok válfaja van a kínzásnak, amit az ember a másik emberrel képes megtenni, és főleg kitalálni. Aki nem is eszköz a másik kezében, hanem tárgy, végtelenül megkínozható tárgy. Nincs is ilyen élőlény még egy. Szinte belekódolt program ez az ördögi tudomány, tudományos művészet vagy művészi tudomány, a kínzás különböző fajtái és az elszenvedésük, a kínzásnak való alávetettség. Keleten ez valóban tudomány és művészet, amelynek kódexei vannak... Persze más élőlényt is nagyon tud kínozni, de igazából embert szeret kínozni az ember, testileg és lelkileg. És valahogy végtelen ez a skála, tehát nincs olyan szint, ami ne lenne meghaladható, amin ne lehetne túltenni ebben a „tudományban”, nincs olyan kín, amit ne lehetne fokozni²⁰.”

27. ábra El Kazovszkij: A részre hajló bálvány, 2007, 14x86cm
<http://www.kogart.hu/alkotas/el-kazovszkij/reszrehajlo-balvany-i> (2022.09.22)

²⁰ Rádai Eszter: „Arra vágytam, hogy »normális« homoszexuális férfi legyek”
<https://elkazovszkij.hu/intervju/nyomtatott/1070/radai-eszter-arra-vagytam-hogy-normalis-homoszexualis-ferfi-legyek-/index.html> (2022.09.20)

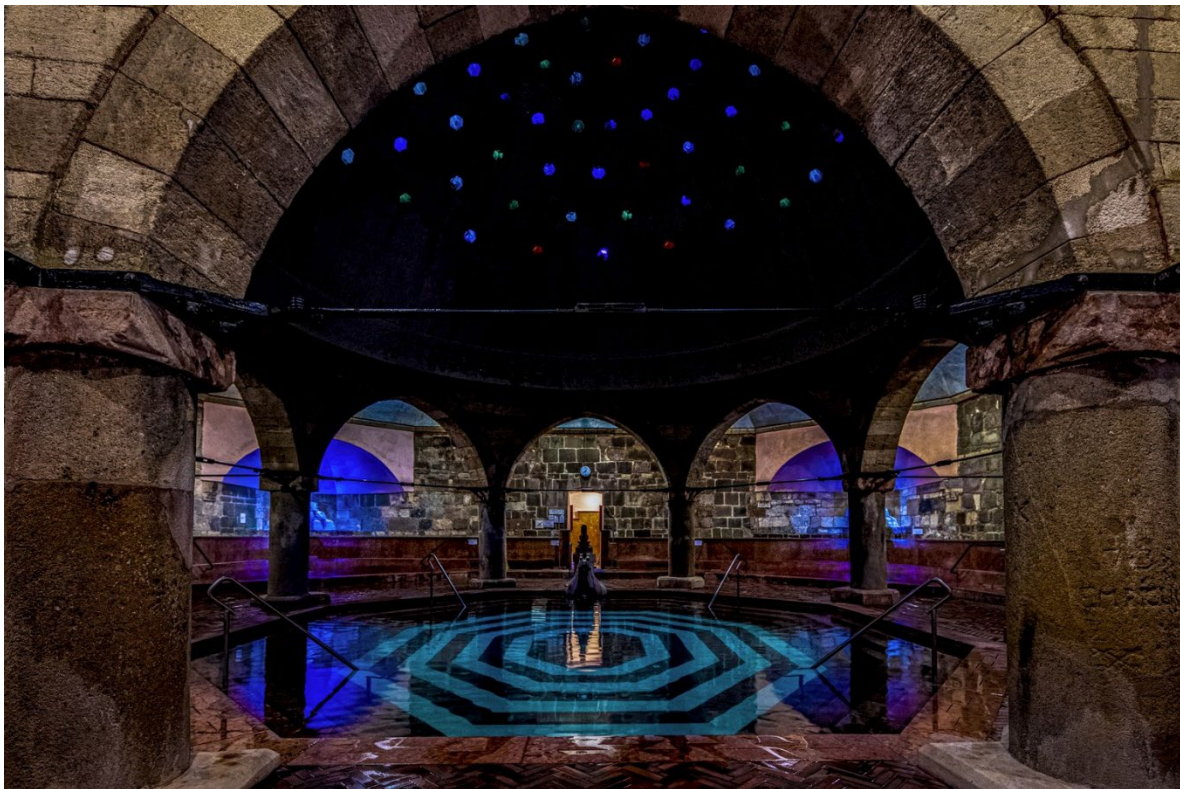
A farkas/ragadozó vágyai fizikailag nem tudnak beteljesülni Kazovszkij magáról orosz nyelven hímnemben beszél, és impotens homoszexuális férfiként írja le magát. ²¹A fiút ő kötözte meg, akár szabadon is engedhetné, mégis –saját magát is kínozván- gyönyörét leli a test fájdalmában. Egymástól elkülönítve, mégis egymásra szorulva, elválaszthatatlanul jelenik meg a vágyakozó és a vágyott. Drámai ez a szerelem, hiszen a ragadozó szerelmes a fiú szépségébe, bálványozza azt, mégis tehetetlen. Pierre Fédida, pszichoanalitikus, a 'Le cannibal mélancholique'²² –ban (1972) a kannibalizmust a szexuális vágyhoz társítja. Elméletében a szexuális aktus során, valamint azt végtelenítendő, a felek a másik fél abszolút kisajátításáról, annak elnyeléséről fantáziálnak. Mivel a gyilkos saját szerelmét, vágyának tárgyát pusztítja el, vehemens fantáziáját szinte azon nyomban elnyomja a hiány, a szeretett lény elvesztésének tudata, annak halála. A kannibál rögtön melankolikus kannibállá válik.

²¹ Rádai Eszter: „Arra vágytam, hogy »normális« homoszexuális férfi legyek”
<https://elkazovszkij.hu/interjuk/nyomtatott/1070/radai-eszter-arra-vagytam-hogy-normalis-homoszexualis-ferfi-legyek-/index.html> (2022.09.20)

²² Pierre Fédida, *Le cannibal mélancholique*, 1972

Halász Károly A művész teste: önreflexív body art, rítus és transzgresszió

A 2015-ben bemutatott Meleg férfiak / Hideg Diktatúrák című könyv és a Takács Mária rendezésében megszülető kapcsolódó film az államszocializmusban megélt szexuális napi dolgait, megfigyelést, listázást mutat be. Mások mellett Nádasdy Ádám beszél a Kádár-korszak meleg életéről, a budapesti fürdőkulturáról, legendás bárokról, a 90-es években itthon is megjelenő AIDS járványról. A szocializmusban a meleg férfiak fő találkozóhelyei a fürdők voltak, a Rudas, a Király, a Rác, a Gellért és a Széchenyi fürdő. Elmondása szerint Halász is látogatta ezeket a fürdőket, amikor felutazott Pestre Paksról vagy Pécsről. (Az utóbbi években saját munkáimban is nagyfokú inspirációt adott a Rudas fürdő, így egy egész sorozat háttérdíszletének választottam forró vizű csarnokát.) A Rudas eredeti neve „Zöldoszlopos fürdő” volt, mert a kupolát tartó egyik oszlop zöld volt, a férfi testek egy sötét barlangban sárgán mozognak, inas karokkal húzódkodnak fel-le a kupolát tartó oszlopok közötti vasrudakon vagy tornagyakorlatokat végeznek a hideg kőpadokon. Az ágyékra vizesen rátapadó fehér köténytől eltekintve meztelenek. A pesti fürdők egy része a török hódoltság alatt a hamamok mintájára épült, annak szokásait követi a kötényhasználat is. Régóta keresek olyan képzőművészeti munkákat, melyek a pestbudai gyógyfürdőkben köröző meleg férfiak portyáit képzőművészetben ábrázolják, de kevés ilyen munka létezik. A lengyel médiaművész Katarzyna Kozyra a 2000-es évek elején készült Férfi fürdő, Női fürdő címmel forgatott rejtett kamerás videót a Gellért, a Király és a Rudas fürdőben. A munkák Ingres Török fürdőjének modern parafrázisai.

28. ábra Rudas Fürdő, Budapest
<https://www.rudasfurdo.hu/rolunk> (2022.09.22)

Magyar művészek közül egy munkát ismerek, ahol az előbb vázolt különös téma : gay cruising a pesti gyógyfürdőkben, megjelenik, Halász Károly számomra legkiemelkedőbb műve, a három T, a Tiltott, Túrt, Támogatott. A három T-t Halász, saját elmondása alapján, körülbelül 20 évig a nappali szekrény mögött rejtegette (nyílt homoerotikus tartalmuk miatt). A munka két fotóból áll, az első fotón a férfi ágyéka a fürdőkben viselt köténnyel, szemből, a második fotón ugyanez

a férfi feneké hátulról, a harmadik elemként, a két fotó alatt egy textil kötény jelenik meg. Halász több, szexuálisan explicit munkáját, Húha képeknek nevezett, azután, miután Kovalovszky Márta művészettörténész, a székesfehérvári Szent István Király Múzeum és Csók István Képtár kiállításrendezője egy műteremlátogatás alkalmával a „Húha” jelzővel reagált több intim testrészeket felvonultató képkonstrukcióra. A Húha képekben, a három T-ben és más Halász művekben is, például a Magasles sorozatban is érezhető, hogy a művészt a hatalom megfigyeli, mint, ahogy a magaslesről a vadat figyeli a vadász.

29. ábra Katarzyna Kozyra: Men's Bathhouse, 2003 , video
<https://artfacts.net/artwork/men%20%CC%81s-bathhouse/12577> (2022.09.22)

A Halász ouvre-t végigkíséri a meztelen férfi test természetes formái – duzzadó mell- és karizmok, fenekék, pénisz- és a geometrikus formák szimbiózisa. A szögletes téglatest alakú csíkok mellett az életműben visszatérő elem a pötty, mint az a pécsi életmű kiállítás katalógusának borítóján is szerepelt, Halász portét befedve. De láthatjuk újabb fotómunkáin, mint a *Marcell pöttyös gatyában* 2010-ből. Halász 1978-as amszterdami utazása után tűnik fel az életműben ez a sok pötty. Amszterdam utcáin sétáló szingli fiúk akkoriban farzsebükből kilógó pöttyös kendővel jelezték, hogy szabad a tánc, amint azt írja Muskovics Gyula tranzitblogon megjelent Halásizról szóló írásában.²³

A sok pötty különböző jelentésrétegeket hordozhat, egyfajta vágyódást szimbólizálhat a homoszexualitás szabad megélése felé, amit Halász, 78-ban, ha rövid időre is, de Amszterdamban megtapasztalt. A 70-es, 80-as évek keleti blokkjában, vidéki Magyarországon megélt szex és az akkori Amszterdam meleg világa összehasonlíthatatlan. A férfit figyelő férfi képét erős társadalmi konzervativizmus jellemezte, valamint alapvetően a testiség megjelenítésével is óvatosan bántak a szocializmusban²⁴, a nemi szerveket eltakarták, ritkán

²³ Muskovics Gyula: Hopp-Halász I. Coming out
<http://tranzitblog.hu/hopp-halasz-i-coming-out/> (2022.09.20.)

²⁴ Paula Diehl: A meztelen test a nemzetiszocializmusban, in: A MEZTELEN FÉRFI Tanulmányok, Ludwig Múzeum, 2012, Budapest , 37.o

ábrázolták a testet teljesen meztelenül. Halász egy szinten követi az álcázás taktikáját, mint a három T-ben, vagy más pöttyös kendővel kitakart férfi aktoknál, de ezekkel az elemekkel önmagát szimbolizálja, megszakítva ezzel az álszemérmességet.²⁵ A homoszexualitás megélésének fizikai korlátai, a testi és egyéb vágyak a képzőművészetben keresztüli átélése fog felerősödni később a 90-es, 2000-es évek erőteljes fotómunkáin, melyek eddig nem igazán szerepeltek nyilvános kiállításokon, nyomtatásban viszont, a pécsi életmű katalógusban reprodukáltak belőle több a 1988-89-es Nyitott Geometria vagy a 1987-2003-as Neogeo sorozatból.

A művész remeteként élt Pakson, szülőházában, a halászsok régi utcájában, Dunára nézve, óriási kaktuszok között, napsütésben alvó macskahordát nevelve. A 2016-os év során gyakran leveleztem Károllyal. Alábbi soraiból /”hiába van kendő, ha kilóg a lóláb”/ kiolvasható a vívódás felvállalásáról, az öncenzúra elhagyásáról.

„A könyv az már régen készült, de különben is az én és idősebb korosztályom szégyenlős és öncenzúrát végzett a készítéskor. Végül is a Muskovics amikor írt rólam azóta gondoltam egye fene, hiába van kendő amikor kilóg a lóláb. Végül is kell vállalni a helyzetet amit a sors rám osztott...csak kevesen vannak akik netán megértik- és nincsen kivel megbeszélni ezt a dolgot, azaz melyek azok a fotóim amelyeket már jobb ha félre teszek.”²⁶

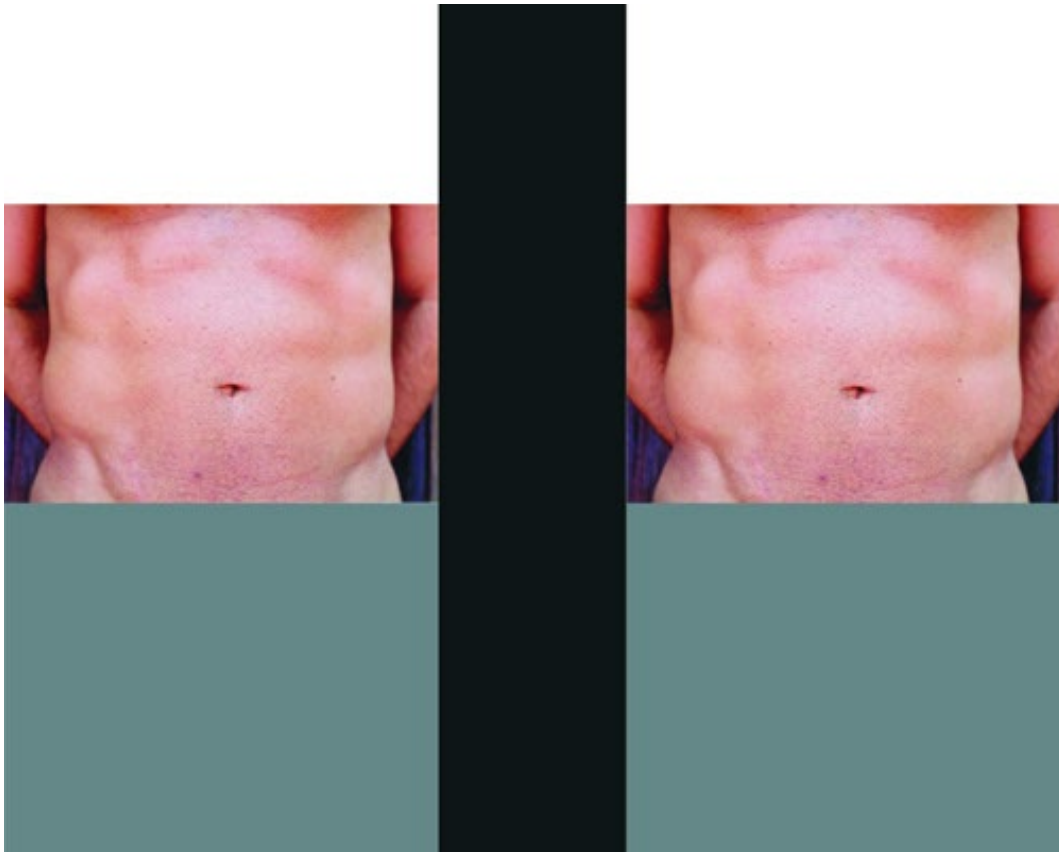
A szocializmusban megélt meleg életről Takács Judit írt átfogó könyvet Meleg század²⁷ címmel, a kultúrpolitikáról és test cenzurájáról Edward Lucie-Smith ír bővebben a *Censoring the Body* című könyvében, melyben végig vezeti a különböző korok és a testkép változásait is. Egy magyar, Kertbeny Károly 1869-ben írta le először a homoszexuális szót, a *homo*, mint *ugyanaz*, és *sexus*, mint *nem* szavak ötvözetéből, a homoszexualitás eltörlésére nyomtatott röpiratokban. 1895 körül a homoszexualitás dekriminalizálását elsőként orvosok foglalmazták meg, ők többségükben kezelni, kikezeleni akarták az embereket. 1926-ban jelent meg Magyarországon Pál György: *A homoszexuális probléma modern megvilágításban* című műve, melyben Budapestet az első világháború utáni meleg fővárosként jellemezte, köszönhetően az urbanizációnak, a híres gyógyfürdőknek. A főként férfi homoszexuálisok fő találkozóhelyei a fürdők mellett, az Emke kávéház, a Margit sziget, a Kálvin tér voltak. Magyarországon a homoszexualitást 1961-ben dekriminalizálták²⁸.

25 Csatlós Judit: Szomorú trópusokon, in: Hopp-Halász Károly, Művek, Pécsi Galéria, 2011, Kiadó: Gamus Árpád, 74.o

26 Halász Károly email Dallos Ádámnak 2016.02.17. (2022.09.20.)

27 Takács Judit: Meleg Század, Kalligram, 2018, Pozsony

28 Hanzli Péter: A Mások újság története, Humen, X. évfolyam, 1.szám

30. ábra Hopp-Halász Károly: Neogeo sorozatból, 2015 körül, számítógépes grafika
e-mail Halász Károlytól 2016

31. ábra Hopp-Halász Károly: Húha sorozatból, 2015 körül, fotó
e-mail Halász Károlytól 2016

32. ábra Halász Károly: Tiltott, Türt, Támogatott, fotó, 1970 körül
e-mail Halász Károlytól, 2016

33. ábra Halász Károly: Húha sorozatból, 2012, 60x40cm, giclée nyomat
Dallos Ádám gyűjteménye

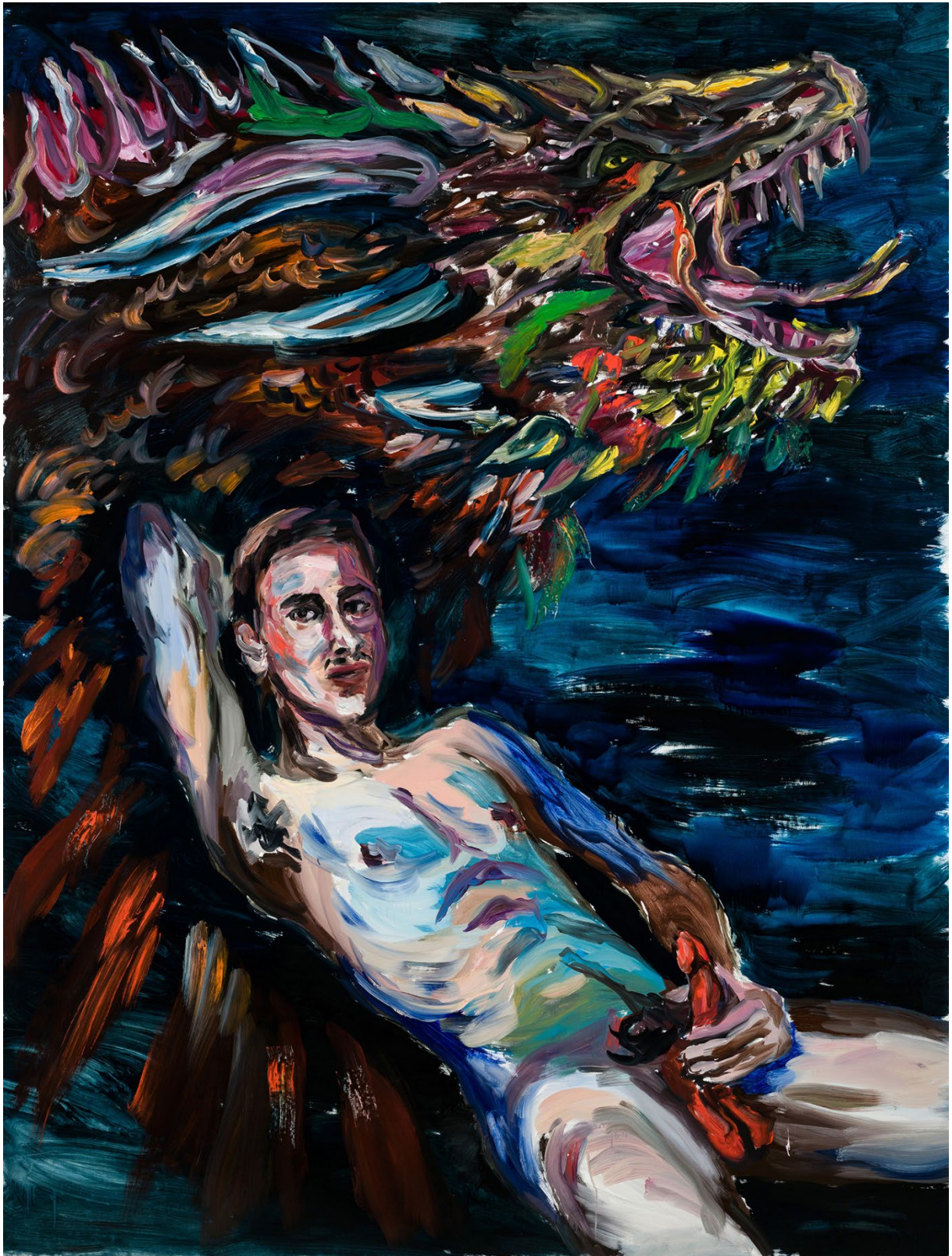
Mestermunkáról

A kezdetek kezdetén, gyerekként, a fával, a földdel, lennel és más textilekkel való fizikai találkozás, ezen anyagok életszerűségének megtapasztalása később a félelem legyőzéséhez vezetett, mert ugyan mi különbség van a nedves, göröngyös feketeföld, kéz általi szétkenése és összetapadt fekete porfesték olajokkal való kikeverése és szintén kéz általi lenvászatra kenése között? Hiszen a földművelés, az asztalos munka mellett a festészet is ősi természetes ember tevékenység. Az oladi disznóöléseknél a hajnali fagyban úszott a malac véréből az egész udvar, a vér folyt ki az utcára és mocskos vérszag terjengett, a macskák a garázs előtt nyalogatták az elhajított beleket. A disznóból kifolyó alvadt vért krapplakkból, angolvörösből, feketéből, kadmiumból keverem ki és sokkal több festőszert adok hozzá, hogy úgy folyjon, mint ahogy a sűrű disznóvérnek folynia kell, ahogy az oladi disznóöléseken is folyt.

Zánkán a régi szocialista gyermeküdülőben, ott azt mondták nekem a nagyobb fiúk, hogy a szállást és a menzát összekötő bozótosban mérges kóbrák, viperák vannak, és hogy mindig legyen nálam bicska, mert ha megmar a kobra, rögtön ki kell vágni magamból azt a húsdarabot, ahol megmart, hogy a mérge ne terjedjen szét. Mivel nekem nem volt bicskám, mindig futva közlekedtem az étkezésekhez vezető ösvényen. Ezek a kóbrák földzöld színűek és sárgán csillog rajtuk a fény, fekete csíkjaik és hosszú vörös lógó villás nyelvük, a lógó vagy félig lógó farkú fiú vállán ülnek, amint a vörös vagy fekete bazalt kövek mellől nézi a hullámzó tavat, a viharjelzőt, a villámokat. Önarcképeimen a barnásvörös krétát kentem szét a mellkasomon, összekötöttem a számat és a szívemet vagy más belső szerveimet egy vonallal. Ezek a felsőtestben elfolyó folyadékok eloszlásáról szólnak. Máskor a számat és a farkamat kötöttem össze ezzel a vonallal. A hattyúk, pávák belső szerveit festettem, elvadult lila nyakláncokként futottak végig a szárnyasok nyakán az erek, lógó kipirosodott herékként lifegett a kakas toroklebernyege. A marha levágott a lábait ég felé feldobta, kibomló, vérrel átitatott szervei, folynak lefelé, mint, ahogy a vulkán oldalán folyik a krómvörös magma.

„S még a szekvenciába olyan késő belépő művek, mint Dallos Ádám 2005-ös önarcképei is, Arnulf Rainer erős hatását jelzik a pályakezdő művészre. (Ugyanakkor az *Önarckép VI.* szoros hatás-rokonságban áll Mednyánszky László 1911-1913-as híres *Csavargófej-tanulmányával*, amely *Sebesült* néven is ismert, s a néző még azt is gondolhatná, hogy annak „rozsdavörös, barnás piszkos-vörös” árnyalatát idézi a fotó barnás színezése és pink átfestése.)...Az egyik az, hogy amikor egy eljárás a művészi nyelv elemévé válik és elterjed, nem föltétlenül kell már közvetlen hatásokat, filológiaiilag feltárható kapcsolatokat keresni. Az is lehet, hogy Dallos Ádám tizenkilenc éves korában, amikor említett önarcképeit alkotta, egyetlen Rainer-művet sem ismert, de Rainer újítása – ahogy mondani szokták- benne volt a levegőben...Ez a lehetőség, a rongálás átcsapása végleges megsemmisítésbe, a felszabaduló destruktív energiák táplálója. Minden megrongált önarcképen jelen van az öngyilkosság kérdése²⁹.”

²⁹ Radnóti Sándor: Felületkínzás, arcrongálás A múlt szabadsága / válogatás Alföldi Róbert fotógyűjteményéből.

34. ábra Dallos Ádám: Fiú sárkánnyal, 2018, 200x160cm, olaj, vászon

Mestermunkámat a 2020-2022 között készült festményekből válogattam össze, ezen időszakban pávákból, hattyúkból, bikákból álló csoportképeket festettem, és a kékek és a vörösek dialógusára építettem fel színcsoportjaimat.

Az egyik vijjogó páva az alatta fészkelődő bőr nélkül, izomrostokból felépített lógó heréjű ember felé tátja nyitott csőrét. Míg a háttérben az égei tenger hullámzik a tiszta párizsi kék és ultramarin kékek keverékéből, addig az izomalakon nagy fekete erek futnak végig, szíve és belei körül, karjain. A páva szárnyaiból és farktollaiból összefüggő vörös köntöst alakítottam, erre kerültek a pávaszemek és ebből bújnak ki a péniszek, mint kúszó növényeken az új hajtások. A péniszeken is koromfekete erek futnak. A nedves festékbe késsel belekarcoltam, ez a karc visszaveszi a vászon színét a festéktől, anyagszerűen rajzolja meg a bikák, szárnyasok izomrostjain, az izomkötegek felett futó hártán a vékony húrokat. A pávákat, hattyúkat bikák követték, bőrük le van nyúzva, csak a vörös izomrostjaik látszanak, bőrnélküliségükkel válnak meztelenné. Hárman csókoloznak, két bikafejű, egy lófejű. Az alsó, nagyfejű bika sötétpiros palástot kapott lehántott bőréből, erre a palástra fekteti péniszét a felette tornyosuló lófejű és a sárgaszemű bikafejű.

„A bika csókja Európé mítoszának szerves része: itt azonban ez a mítosz az önfelszámolás áldozata lesz, ebben a világban ugyanis nincs nő, legfeljebb nőies, a bika pedig csak látszatra agresszor, valójában saját vágyainak „gyenge” és gyengéd rabja. Kezdhetjük rögtön a Minotaurusznál is: Dallos noha a testet hibridizálja, átszerkeszti az anatómiát, nem teremt rejtélyes, félelemmel teljes labirintusokat, hanem látványszínházat kínál, ahol az önmagába zavarodott, megakasztott átváltozásokat gyártó, meghibásodott mitológiai gépezet tombol. Az antik isteni attribútumok (Héra pávája, Apolló hattyúja, Zeusz sasa) egyidőben szinte látványosan stigmatizálták a Dallos-képeket. Most is jelen vannak: az egyik festményen például kecses pávák etetnek egy hatalmas bikát. De ezek a pávák nem „azok” a pávák, ugyanis, hatalmas emberi falloszuk van, ötvözetlányek, potenciaszörnyek, poszthumán húsvirág-monstrumok. A tiszta állatiság nem létezik, a szervkölsönző döbbenetanatómia elmossa a határt ember, állat és növény között, és minduntalan kimozdítja az antropomorf hierarchikus látás fókuszait is³⁰.”

A kék-vörös pávák, bikák utáni sorozatom a Rudas fürdőben játszódik. 2021-ben festettem őket Ausztriában, Krems an der Donauban. Statikusan, szimmetriában kezeltem a figurákat, egyedül, ketten vagy hárman térdig állnak a fürdő legnagyobb medencéjében, péniszüket kezükben tartva a víz alól felbukó cápák, bikák szájába vizelnek. A háttérben érzékeltetem a Rudas fürdő csaknem ötszáz éves köveit, erőteljes oszlopait, a kupola színes üvegberakásain beszűrődő színes fénysugarak (zöld, piros, kék) reflexeit, ahogy a testekre vetülnek. Mint Halász Károly esetében is, számomra is nagyfokú inspirációt jelent a budapesti fürdőkultúra, ami az 1930-as években kedvelt meleg célponttá tette Budapestet, mint kozmopolita desztináció. A férfi fürdők már akkor, a harmincas években, a szocializmusban és a jelenben is az angolul úgynevezett 'gay cruising places' kategóriába tartoztak, ahová meleg férfiak a gyors kielégülés reményében járnak, a tiltott vadászat izgalmát keresve.

³⁰ Csehy Zoltán: Potenciaszörnyek mitológiai színháza, Dallos Ádám: A bika csókja <https://balkon.art/home/potenciaszornyek-mitologiai-szinhaza/> (2022.09.20.)

35. ábra Dallos Ádám: Cím nélkül, 2010, olaj, vászon, 160x200 cm

36. ábra Dallos Ádám: Cím nélkül, 2010, olaj, vászon, 200x160cm
magángyűjtemény

37. ábra Dallos Ádám: Cím nélkül, 2010, 160x200cm, olaj, vászon
fotó: Áment Gellért

38. ábra Dallos Ádám: Penises growing on peacock's wings, 150x190cm, olaj, vászon
2020, fotó: Áment Gellért

39. ábra Dallos Ádám: Bulls Licking Each Other's Face, 2020, 200x150cm, olaj, vászon
fotó: Áment Gellért

40. ábra Dallos Ádám: Urinating into the Mouth of a Bull with a Bleeding Nose (Rudas Series) 200x140cm, olaj, vászon,
fotó: Áment Gellért

41. ábra Dallos Ádám: Urinating into the Mouth of a Shark (Rudas Series) 200x160cm, olaj, vászon
fotó: Áment Gellért

„képeit valóban láttam, nem is tehettem mást, mert órákon át szemben ültem velük Szigetiéknél, s miközben kérdeztek és beszéltem, járattam a szemem rajtuk, holott másról járattam, a számat. Ezt már mi csak így csináljuk, néző emberek. Nem annyira tárgyuk vagy témájuk volt számomra érdekes, hanem inkább a festészeti módjuk. Az expresszív festészetnek hazánkban alig van hagyománya, becsülete még kevesebb. Nálunk még Kokoschkát sem igen szívelik, hát még a nyersebbeket, a nála is vadabbakat. Maga elég nagy vadóc. A fiatal Pór Bertalan használt ilyen színeket. A hatvanas évek végén Sváby festett ilyen vehemenciával³¹.”

Nádas Péter

³¹ Nádas Péter email Dallos Ádámnak 2017.12.10

Köszönetnyilvánítás

Köszönöm témavezetőmnek Radák Eszternek a bizalmát, konzulensemnek Csehy Zoltánnak, sok éves barátságát. Köszönettel tartozom Szabados Árpádnak, Szigeti Lászlónak, Záborszky Gábornak, Jerger Krisztinának, és szüleimnek, Dallos Endrének, Dallosné Szabados Erzsébetnek.

Bibliográfia:

Forgács Éva: El Kazovszkij, Új Művészet Kiadó, Budapest, 1996

Gordon W. Allport: A személyiség alakulása, Kairosz Kiadó, 1997

Halász László: Hasonmás- Az ember kettősége, Scientia Humana, Budapest, 1992

A MEZTELEN FÉRFI – Tanulmányok, Lentos Kunstmuseum Linz, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum Budapest, A Ludwig Múzeum_Kortárs Művészeti Múzeum kiadásában, Budapest, 2012

Csehy Zoltán: Szodoma és környéke, Homoszocialitás, barátságretorika és queer irányulások a magyar költészetben, Kalligram, Pozsony, 2014

DER NACKTE MANN – The Naked Man, Lentos Kunstmuseum Linz, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum Budapest, Nürnberg, 2012

Pawel Leszkowicz: ARS HOMO EROTICA, National Museum Warsaw, CePed, 2010

El Kazovszkij: Homokszökökút, versek, Magvető, 2011, Budapest

El Kazovszkij Kegyetlen Testszínháza, Jaffa Kiadó, 2008

El Kazovszkij: Sivatagi Homokozó, Műcsarnok, Dóvin Művészeti Kft. Kiadásában, Budapest, 1990

Passuth Krisztina: A nyolcak festészete, Fapadoskönyv Kiadó, Budapest, 2011

Látáscsapda: Beszélgetések El Kazovszkijjal, Magvető Kiadó, 2012, Budapest

Sigmund Freud: Esszék, Leonardo da Vinci egy gyermekkori álma, Gondolat Kiadó, 1982

Hanzli Péter: A Mások újság története, Humen, X. évfolyam, 1.szám

Képjegyzék

1. ábra Patroklosz bekötözi Achilles karját, Vörösalakos tondó, i.e.500 körül, Vulci.....	4
2. ábra Wilhelm von Gloeden: Nápolyi fiatalok a teraszon, 1899, fotó.....	5
3. ábra Wilhelm von Gloeden: Két fiatal babérkoszorúval és drapériával.....	6
4. ábra Guglielmo Plüschow: Krisztusi mártír, 1890-es évek, fotó.....	7
5. ábra Guglielmo Plüschow: Akt karddal és tányérral, brokát drapéria előtt, 1890-es évek.....	8
6. ábra Silvan Mangana, Bjorn Andresen, Dirk Bogarde 1971-ben Luchino Visconti Halál Velencében című filmjében.....	9
13. ábra Mednyánszky László: Férfi akttanulmány, 1985 körül.....	16
14. ábra Mednyánszky László: Rabszolga, olaj, vászon, Szlovák Nemzeti Galéria, 1890, 170x73,5cm.....	17
15. ábra Michelangelo Buonarotti: Haldokló rabszolga, 1513-1516, márvány (Louvre, Párizs).....	18
16. ábra Mednyánszky László: Térdeplő.....	20
17. ábra Barberini faun, márvány, kr.e. 200 körül, Glyptothek, München.....	21
18. ábra Kernstok Károly: Agitátor a gyár kántinjában, 1897, olaj, vászon, 169x220cm, Magyar Nemzeti Galéria, (részlet).....	22
19. ábra Kernstok Károly: Lovasok a vízparton, 1910, 214x292,5cm, olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria.....	23
20. ábra Kernstok Károly: Lovasok a vízparton, 1910, 214x292,5cm, olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria, részlet.....	25
21. ábra Kernstok Károly: Lovasok a vízparton, 1910, 214x292,5cm, olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria, részlet.....	26
22. ábra Hans von Mareés: Cherion és Achilles, pittkréta, papír.....	27
23. ábra Kernstok Károly: Ósvadászok, Freskó a VIII.kerületi Dugonics utcában, (lemeszelt) 1912..	28
24. ábra Kernstok Károly: Ádám, 1927, olaj, fa, 200x106,5cm, Magyar Nemzeti Galéria.....	29
25. ábra Ferenczy Károly: Orfeusz, 1894, olaj, vászon, 98,2 × 117,5 cm, Magyar Nemzeti Galéria...	31
26. ábra Ferenczy Károly: Józsefet eladják testvérei, 1900, olaj, vászon, 192x229cm, Magyar Nemzeti Galéria.....	32
27. ábra Ferenczy Károly: A tékozló fiú, (vázlat) helye jelzés nélkül.....	33
28. ábra Ferenczy Károly: Esti fürdés, 1906, olaj, vászon, 110x94 cm, helye jelzés nélkül.....	34
29. ábra Henry Scott Tuke: Fürdőző csoport, 1914.....	35
30. ábra Ferenczy Károly: Birkózók.....	36
31. ábra Gustave Courbet: Birkózók, 1853, 252x198cm, olaj, vászon, Szépművészeti Múzeum.....	37
32. ábra El Kazovszkij: Izsák feláldozása.....	39
33. ábra El Kazovszkij: A részre hajló bálvány, 2007, 14x86cm.....	40
34. ábra Rudas Fürdő, Budapest.....	42
35. ábra Katarzyna Kozyra: Men's Bathhouse, 2003, video.....	43
36. ábra Hopp-Halász Károly: Neogeo sorozatból, 2015 körül, számítógépes grafika.....	45
37. ábra Hopp-Halász Károly: Húha sorozatból, 2015 körül, fotó.....	45
38. ábra Halász Károly: Tiltott, Túrt, Támogatott, fotó, 1970 körül.....	46
39. ábra Halász Károly: Húha sorozatból, 2012, 60x40cm, giclée nyomat.....	47
40. ábra Dallos Ádám: Fiú sárkánnyal, 2018, 200x160cm, olaj, vászon.....	49
41. ábra Dallos Ádám: Cím nélkül, 2010, olaj, vászon, 160x200 cm.....	51
42. ábra Dallos Ádám: Cím nélkül, 2010, olaj, vászon, 200x160cm.....	52
43. ábra Dallos Ádám: Cím nélkül, 2010, 160x200cm, olaj, vászon.....	53
44. ábra Dallos Ádám: Penises growing on peacock's wings, 150x190cm, olaj, vászon.....	54
45. ábra Dallos Ádám: Bulls Licking Each Other's Face, 2020, 200x150cm, olaj, vászon.....	55
46. ábra Dallos Ádám: Urinating into the Mouth of a Bull with a Bleeding Nose (Rudas Series) 200x140cm, olaj, vászon,.....	56

47. ábra Dallos Ádám: Urinating into the Mouth of a Shark (Rudas Series) 200x160cm, olaj, vászon 57

Életrajz

DALLOS ÁDÁM

Szombathely / 1986.

www.adamdallos.com

dallosadam86@gmail.com

TANULMÁNYOK:

2017-től Weißensee Kunsthochschule Berlin

2015-től Doktori Iskola Magyar Képzőművészeti Egyetem Budapest

(2014) Summer Academy Salzburg, Ausztria (Professor: Amelie von Wulffen)

(2004-2009) Magyar Képzőművészeti Egyetem, Festő, (MA Diploma), Budapest, Szabados Árpád osztály

(2007) Akademie der Bildenden Künste, Freie Malerei, Professor: Peter Angermann, Nürnberg, Németország

(2004-2009) Magyar Képzőművészeti Egyetem, Vizuális nevelőtanár, (MA Diploma), Budapest

TAGSÁG:

2010- (FKSE) Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület, Budapest

MŰVEK KÖZGYŰJTEMÉNYEKBEN:

2012- Városi Művészeti Múzeum, Győr (Rómer Flóris Történeti- és Művészeti Múzeum Győr)

2009- Magángyűjteményekben Magyarországon, Svájcban, Lengyelországban, Szlovákiában.

ÖSZTÖNDÍJ, DÍJAK:

2020 AIR Krems Kunsthalle/ Budapest Galéria

2019 Herczeg Klára díj, junior fokozat

2018 Cité Internationale des Arts Paris

2018 ÚNKP

2017 Erasmus ösztöndíj / Berlin

2014 A Summer Academy Salzburg ösztöndíja, Ausztria

2011 Shortlisted for Curator's Network, Ludwig Múzeum-Kortárs Művészeti Múzeum, Budapest

2007 Erasmus ösztöndíj, Nürnberg, Németország

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK:

2020. A bika csókja, Artkartell projectpace, Budapest, Kurátor: Rieder Gábor

2019 „Mercurius with crying dragon” 1111 Budapest

2018 „Sounds from the shelter” Art+Text Budapest

2016 „Glaze&Gut” Art+Text Budapest, Makai Mirával, Kurátor: Rieder Gábor

2015 „A hentes ékkövei” Lengyel Intézet, Platán Galéria, Budapest

2013 „Madarak jönnek...” Blitz Galéria, Budapest

2012 BumBum POP UP, Budapest

2012 „Arcképek és tetemek” Dallos Ádám és Molnár Zsolt kiállítása, LABOR C3, Budapest

2011 BumBum Galéria, Budapest

CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK (válogatott):

2022 YouHu, The New Generation of Hungarian Contemporary Art, Kieselbach Galéria, Budapest, Kurátor: Rieder Gábor, Sárvári Zita

2021 Metafizikus áthatolás egy zebrán, Ludwig Múzeum-Kortárs Művészeti Múzeum, Budapest, kurátor: Fabényi Júlia

2021 Esterházy Art Award, Ludwig Múzeum-Kortárs Művészeti Múzeum, Budapest

2021 Modellállítás: az emberi test képi konstrukciói, Barcsay-Terem, MKE, Budapest, katalógus, kurátor: Albert Ádám, Bojtos Anikó

2020 Queer Budapest, Népsziget

2019 Statek Robinsona, Museum of Architecture Wroclaw, Kurátor: Jerger Krisztina (katalógus)

2017 Mosoly aukció, Budapest

2016 Start Art Fair, Art+Text Budapest, Saatchi Gallery, London, UK

2016 „A múlt szabadsága” Válogatás Alföldi Róbert fotógyűjteményéből, Mai Manó, Budapest (katalógus)

2016 „A haláligen- A halálnem- ízlés és szerencse dolga” Kurátor: Oltai Kata, Latarka, Budapest

2016 „A művész, mint vizionárius” Az FKSE éves kiállítása, Kurátor: Mucsi Emese, Juhász Anna, Óze Eszter

2015 Blitz Aukció, MEO, Budapest

2015 Önlvasatok, FKSE, Budapest, Kurátor: Iricsek Zsuzsa, Jan Elantkowski

2015 Patron, FKSE Budapest

2015 Boomerang, Írókéz Galéria, Szombathely, OFF- Biennálé

2015 Tavaszi aukció, Blitz Galéria, MEO, Budapest

2014 Patron, FKSE, Budapest

2014 „Dől a bálvány” PP Center, Gallery Weekend, Budapest

2014 „A legtöbb” Az FKSE hagyományörző éves kiállítása, Kurátor Felelős szervező: Tímár Katalin

2014 „VANÍLIA”, kArton Galéria, Budapest, kurátor: Oltai Kata

2014 „Az én műtermem, a te műtermed”, FKSE, Budapest

2014 „A lányok tudják, a fiúk nem” Lengyel Intézet, Budapest

2013 Decemberi Aukció, Blitz Galéria, Budapest

2013 Patron, FKSE, Budapest

2013 45. Nemzetközi Győri Művésztelep, Esterházy Palota, Győr

2013 Tavaszi aukció, Blitz Galéria, Budapest

2013 Reloaded, Blitz Galéria, Budapest

2013 Donald koncepció, FKSE, Budapest

2012 Curator's Network, LUDWIG Múzeum-Kortárs Művészeti Múzeum

Az FKSE szervezésében, Budapest (katalógus)

2012 „Világosan itt áll!” A Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület éves kiállítása

Kortárs Művészeti Intézet Dunaújváros, „Sexyállat” Kurátor: Csizék Petra

2012 „Patron”, FKSE, Budapest

2012 „Organs and Extasy” Central Slovakian Gallery, Banská Bystrica, (katalógus), Szlovákia (SK)

2011 Budapest Art Market, BumBum Galéria, Budapest

2011 Falk Art Forum, BumBum Galéria, Budapest

2010 Budapest Art Fair, Műcsarnok, BumBum Galéria, Budapest

2010 ARS HOMO EROTICA, Nemzeti Múzeum, Varsó, Lengyelország

A katalógus címlapján.

A kiállítást tárgyalta többek között az ART FORUM INTERNATIONAL, a THE ARTNEWSPAPER, a Washington Post, a Süddeutsche Zeitung, a Liberation, a ZDF, Tetu.com , der Standard.

2010 „Kezdődik” STÚDIÓ Galéria, Az FKSE új tagjainak bemutatkozó kiállítása, Budapest

2009 „FRISS 2009”, KOGART Ház, Budapest

2008 „DIAGNOSIS” Lengyel Intézet / Mű-vész pince, Budapest

2008 Ludwig pályázat, Barcsay terem, Budapest

2007 „A romlás virágai” Baudelaire pályázat, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest

2007 Dunaújvárosi Fotóbiennálé, Dunaújváros

2007 Árpád Múzeum, Ráckeve

2007 „A Szabados osztály” Lengyel Intézet /Mű-vész pince, Budapest

2007 Ludwig pályázat, Barcsay terem, Budapest

Bibliográfia:

2020 Sinkó István: Pávák és csókok, Élet és Irodalom, 2020.07.24.

2019 Mucsi Emese: „Mégfesteni a csirke petefészkében, a szalagok és mirigyek között, a tojássárga-kezdeményt” Dallos Ádám négy képéről, A szöveg a Statek Robinsona című kiállítás katalógusában jelent meg.

http://artmagazin.hu/artmagazin_hirek/megfesteni_a_csrke_petefeszkeben_a_szalagok_es_mirigyek_kozott_a_tojassarga-kezdemenyt.4608.html?pageid=86&fbclid=IwAR1YfoWMOVuAHni3-n1SwwTmLapnSns3AfjFEYwiZqtkHLSJY3LPunALAcM

2019 Gerevich András: Színes dögkalauz, Enigma 97

2019 Nicola Nitido: L'arte omoerotica e le forme neoespressioniste di Adam Dallos

<https://www.artwort.com/2019/05/17/arte/larte-omoerotica-e-le-forme-neoespressioniste-di-adam-dallos/?fbclid=IwAR3zGQolORkGhU9pH0v1lXSncjxUE1NM7zdY6xaxsO7MjaQ4iJtTKaWMe0M>

2019 Patrick Tayler: Guarding Beauty, Ujmuveszet online

http://www.ujmuveszet.hu/2019/07/guarding-beauty/?fbclid=IwAR1iO1uYIS_o0TSXWWCe-AW50jS2gPLKLAh1nIFOj46oUC737mMP0gkd0SU

2016 Radnóti Sándor: Felületkínzás és arcrongálás, A Múlt szabadsága, Válogatás Alföldi Róbert fotógyűjteményéből, Art neo, 2016

2015 Csehy Zoltán: Önarckép minden mennyiségben / Dallos Ádám festészetéről, Kalligram, 2015/ 09, 47-56o.

2015 Sinkó István: Húsok, tollak, viviszekció, Műértő XVII. évfolyam IV. szám

2015 Sirbik Attila: „Gyönyörű képeket akartam festeni” Interjú Dallos Ádámmal, Újművészet online

2015 Kosinsky Richárd: Galambvér a hentespulton. Dallos Ádám festészete.

<http://artkartell.hu/vizit/31-galambver-a-hentespulton>

2014 Art&Pride, index, a borítón, Interjú Adele Eisenstein

2013 Mucsi Emese: Világosan itt áll! Az FKSE éves kiállítása, exindex.hu

2012 „Kontextus-Adalékok” Oltai Kata szerkesztésében, 2012

A Karton galéria kiadásában, 24-25. oldal

2012 Emőd Péter: „Felüti fejét Kováts Nóra gerilla galériája” artportal.hu, 2012.10.14.

2012 Humen magazin, Ádám Dallos

2011 The Room 13, Canon and Gunpowder

2010 Pawel Leszkowicz: „A művészet győzelmet arat a tabuk felett”, Múzeumcafé, 2010. 10/11.

2010 Tibor Singer: „In the pink”, Time out Budapest, 2010/11.

2010 Maja and Reuben Fowkes: „In the studio/ Adam Dallos”, Time out Budapest, 2010/08.

2010 Gazeta Wyborcza, 2010. 06. 24.